

EKONOMİNİN *ve* EMEĞİN NABZI

Ocak - Şubat 2026 / Sayı 16

DÜNYA ve TÜRKİYE EKONOMİSİNİN GÖRÜNÜMÜ

Mustafa Durmuş

1 DÜNYA EKONOMİSİNİN GÖRÜNÜMÜ

- Balon 1: Altın ve Gümüş Fiyatlarında Keskin Yükseliş!
- Balon 2: Kripto Para Balonu Patlıyor mu?
- Balon 3: Yapay Zekâ Balonu Şişiriliyor!
- Servet ve Gelir Dağılımı Adaletsizliği ve Süper Zenginler Zirvesi: Davos
- 1 Milyarın Üzerinde Genç Nasıl İstihdam Edilecek?
- Ekolojik Bozulma Sürüyor

2 TÜRKİYE EKONOMİSİNİN DURUMU

- TÜİK'in Enflasyon Sepeti ile Emekçilerin Buzdolabı Dolmuyor!
- Türkiye İşgücü Piyasası: İşsizler ve İşsizlikle Tehdit Edilenler
- 10 No.lu İşkolu: Yeni Proleterleşme Alanı

TEZ-KOOP-İŞ SENDİKASI

Türkiye Ticaret, Kooperatif, Eğitim, Büro ve Güzel Sanatlar İşçileri Sendikası

1 DÜNYA EKONOMİSİNİN GÖRÜNÜMÜ

Kapitalist-emperyalist sistemin çoklu krizleri 2025 yılına damgasını vurdu ve bunlardan bazılarının 2026 yılında çok daha etkili olması bekleniyor. Bu krizler, kendini 'ekonomik durgunluk', 'yüksek işsizlik', 'yüksek enflasyon' ve 'finansal kriz' biçiminde gösteren '**ekonomik kriz**'; 'aşırı hava hareketleri', 'orman yangınları', 'sel ve su baskınları' ve 'hava kirliliği' biçiminde gösteren '**iklim krizi**'; 'demokrasiden uzaklaşma', 'otoriterleşme' ve 'aşırı sağcılaşma' biçiminde gösteren '**politik kriz**' ve 'uluslararası çatışmalar', 'savaşlar' ve 'ülke işgalleri' biçiminde gösteren '**jeopolitik krizler**' olarak ortaya çıkıyor.

Nitekim ocak ayında toplanan Davos'taki Dünya Ekonomik Forumunda dünyanın karşı karşıya bulunduğu risklerin ilk ikisi, önem derecesine göre, şöyle sıralandı: Jeo-ekonomik çatışma (%18), devlet temelli silahlı çatışma (%14). (Bu ikisi birlikte "Jeopolitik Risk" olarak tanımlanıyor ve toplam riskin üçte birini oluşturuyor). Aşırı hava koşulları %8 ile üçüncü, toplumsal kutuplaşma-yanlış bilgi ve dezenformasyon %7 ile dördüncü ve ekonomik durgunluk %5 ile beşinci sırada riskler olarak sıralanıyor.

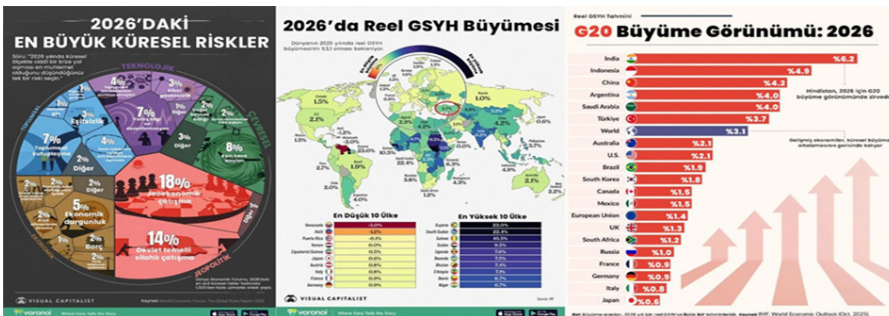
Küresel ekonomik büyüme yavaşladı!

Kapitalist sistem özü itibarıyla bir sermaye birikim sistemidir. Sermaye birikiminin kaynağı ise kâr ve bunun da kaynağı işçilerden gasp edilmiş olan artı değerdir. Bir kapitalist ekonomide sermaye birikimin hızlanması onun "gayrisafi yurt içi hasıla" adı da verilen ulusal gelirinin düzenli bir biçimde büyütülmesiyle mümkün olabiliyor. Bu anlamda ekonomik büyüme, kapitalizm için kaçınılmaz bir gerekliliktir. Öyle ki sermaye birikimini sürdüremeyen, yani yeterince büyütemeyen bir ekonomi krize girer.

Bu çerçevede dünya ekonomisini ele aldığımızda; 2008-2009 ve 2020-2021 gibi yıllar dışında dünyadaki ortalama ekonomik büyümenin pozitif olduğu ancak bunun 1990'ların ortalaması olan yıllık %4-5'in oldukça gerisinde kaldığı görülüyor. Yani dünya kapitalizmi, ikinci en büyük krizi olan 2008 'Büyük Resesyonundan (daralma) hala tam anlamıyla çıkamadı.

2026 yılında en hızlı büyümesi beklenen ekonomiler

İçinde bulunduğumuz 2026 yılında dünyanın bazı ekonomileri için tahmin edilen büyüme oranları ise aşağıdaki görsellerde yer alıyor:

ekonomik dalgalanmanın ardından, 2026 yılında büyümenin dünya genelinde dengesiz seyretmesi bekleniyor.

Küresel büyümenin genel olarak istikrarlı seyredeceği öngörülse de enerji üretimi, ticaret engelleri, mali koşullar ve demografik eğilimler gibi faktörlerin etkisiyle büyüme ivmesi ülkeden ülkeye büyük farklılıklar gösterebiliyor. Sonuç olarak, bazı ekonomiler hızlı büyüme potansiyeline sahipken, diğerleri daha mütevazı bir görünüm sergiliyor.

Örneğin Guyana'nın, büyük bir petrol patlamasının desteğiyle 2026 yılında %23'lük reel GSYH büyümesi kaydetmesi ve bu oranla küresel olarak en yüksek büyüme oranına ulaşması öngörülmüyor. Türkiye ise toplam 190 ülke arasında, %3,7'lik bir büyüme beklentisi ile 71. sırada yer alabiliyor.

Diğer yandan, aynı tabloda 2026 yılında büyüme tahminleri sıralanan dünyanın en büyük ilk 20 ekonomisi olan G-20 ekonomilerinin, dünyadaki üretimin yaklaşık %85'ini gerçekleştirdiği tahmin ediliyor. Dolayısıyla bu ekonomilerin büyümesindeki herhangi bir yavaşlama, genel olarak dünya ekonomisini olumsuz etkileyecektir.

Trump'la birlikte küresel ekonominin kuralları değişiyor!

Trump'ın, ikinci kez ABD gibi emperyalist kapitalist sistemin amiral gemisi niteliğindeki bir ülkenin başına gelmesiyle küresel ekonominin kuralları da değişmeye başladı. Ulusal ekonomiler, kurum-

Küresel reel GSYH büyümesinin 2026 yılında %3,1 olması (2025 için öngörülen %3,2'lik büyüme oranının biraz altında kalması) ve birkaç yıllık

lar ve piyasalar, orta vadeli büyüme beklentilerinin zayıf olduğu ve makroekonomik politikaların yeniden ayarlanmasını gerektiren, daha fazla korumacılık ve parçalanmanın damgasını vurduğu bir ortama uyum sağlamaya çalışıyorlar.

Sayı: 16/ Şubat 2026

Tez-Koop-İş Sendikası Süreli Yayın
Organı

Tez-Koop-İş Adına Sahibi:

Haydar Özdemiroğlu
Genel Başkan

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Mustafa Eberliköse
Tez-Koop-İş Sendikası
Örgütlenme Birim Müdürü

Editör:

Mustafa Durmuş

Yayın Hazırlığı ve Düzenleme:

Genel Eğitim Sekreterliği

Yasal Haklar: Bu dergide yer alan yazı, makale, fotoğraf ve tasarım unsurlarının bir bölümü veya tamamı (elektronik ortamda çoğaltmak da dahil) alıntının kaynağı belirtilerek yapılabilir. Yazılardaki görüşler yazarlarına aittir ve sendika tüzel kişiliğini hiçbir biçimde bağlamaz. Dergiye iletilen yazı, belge, fotoğraf, karikatür gibi ürünler geri gönderilemez.

Yönetim Yeri ve İletişim Adresleri:

Tez-Koop-İş Sendikası Genel Merkezi
Mebusevleri, İller Caddesi No:7
06580 Tandoğan- Ankara

Tel: 0312 213 34 44

Faks: 0312 213 34 30

İnternet: www.tezkoopis.org

Elektronik posta:

sendika@tezkoopis.org
x.com/tezkoopissndk
www.facebook.com/tezkoopissndk
www.instagram.com/tezkoopis/
www.youtube.com/@sendikatezkoopis

Yayın türü: Tez-Koop-İş dergisinin
ekidir.

Aylık Yaygın Süreli Yayın

ISSN: 2630-5666

Ekonomik büyüme beklentileri de bu gelişmeyle birlikte değişmeye başladı. ABD'nin 2025 yılı şubat ayında yüksek gümrük vergileri uygulamaya başlamasının ardından yapılan anlaşmalar (sonradan yapılan değişiklikler bazı aşırılıkları hafifletse de), küresel ekonominin istikrarı ve gidişatı hakkındaki belirsizlik hâlâ ciddi boyutlarda sürüyor. Bu arada, bazı gelişkin ülkelerin yapmakta oldukları uluslararası kalkınma yardımlarında önemli kesintilere gidildi ve göçmenlik konusunda yeni kısıtlamalar uygulanmaya başlandı.

Dünya ekonomisinin karşı karşıya olduğu büyük riskler

IMF, dünyanın ekonomik görünümünün yeterince parlak olmadığını vurgulayarak büyümeyi düşürecek ve yeni bir finansal krizi tetikleyebilecek risklerden önde gelenlerini şöyle sıralıyor:

- İlk olarak, mevcut “yapay zekâ” patlaması, 1990'ların sonundaki 'dotcom patlaması'yla bazı paralellikler taşıyor. Piyasanın yeni bir teknolojiye (o zaman internetti, şimdi ise yapay zekâ) yönelik iyimserliği, hisse senedi değerlerini yukarı çekerek teknoloji odaklı bir yatırım patlamasını tetikliyor ve güçlü sermaye kazançlarının desteğiyle tüketimi sürdürüyor.

Ancak, yeni genel amaçlı teknolojilerin piyasaya sürülmesinde sıklıkla olduğu gibi, yüksek kâr beklentilerinin karşılanmaması riski de bulunuyor. IMF'nin Ekim 2025 tarihli 'Küresel Finansal İstikrar Raporu'nda daha ayrıntılı olarak ele alındığı gibi, ortaya çıkabilecek bir büyük çaptaki piyasa yeniden fiyatlandırması (buna piyasa dilinde 'düzeltme' de deniliyor), toplam servet ve tüketimi etkileyebilir ve dahası finansal piyasalara sıçrayarak büyük sorun yaratabilir.

Yani uluslararası ticaret gerilimleri tırmanırsa ve engeller daha da artarsa veya varlık fiyatlarındaki düşüşler, mali endişeler, enflasyon sürprizleri gibi nedenlerle finansal piyasaların coşkusu azalırsa, ekonomik büyüme beklenenden daha fazla yavaşlayabilir.

Uluslararası örgütler iyimser ama temkinli

Uluslararası Para Fonu (IMF), küresel ekonomik büyümenin 2025'te %3,1'e gerileyeceğini (2024'te %3,6 idi) öngörüyor. Ancak bu büyümenin önemli kısmı gelişkin ekonomilerden ziyade az gelişmiş ekonomilerden kaynaklanacak. 2026'da ise; gelişkin Avrupa ekonomilerinin yaklaşık %1,6 ve ABD'nin %2,1 büyüebileceği tahmin ediliyor. Az gelişmiş ve gelişmekte olan ekonomilerin ise ortalama %4,0'ın biraz üzerine büyümesi öngörülüyor. Avrupa'daki aralarında Türkiye ekonomisinin de bulunduğu yükselen ve az gelişmiş ekonomilerin büyüme hızı daha düşük olacak: %2,2. Türkiye ekonomisinin 2026 yılında büyüme hızının ise (daha önce de belirtildiği gibi) %3,7 olması bekleniyor (IMF, World Economic Outlook, October 2025, <https://www.imf.org>, 16 Ocak 2026).

Diğer yandan, Dünya Bankası 2026 yılı için daha kötümser bir bakışa sahip. Bu örgüte göre, küresel büyüme 2026 yılında %2,6'ya gerileyecek. Özellikle, firmaların stok birikimini azaltması ve gümrük vergilerinin etkisinin artmasıyla, dış ticaret büyümesi zayıflayacak. Bu durum, dış ticaret mallarına olan talebin yavaşlamasına ve büyük ekonomilerde iç talebin zayıflamasına yol açacak. 2027 yılına kadar, önceki parasal gevşeme iç talebi destekleyecek ve belirsizliğin azalmasıyla ticaret toparlanacağı için büyümenin

%2,7'ye yükselmesi bekleniyor (World Bank, Global Economic Prospects, <https://www.worldbank.org/en/publication/global-economic-prospects>, 16 Ocak 2026).

Kârlılıktaki düşüş

Ekonomik büyümedeki bu gerilemede; Trumpçı gümrük vergileri şokunun (başlangıçta açıklanandan daha küçük olmasına rağmen), belirsizliklerin ve korumacılığın yarattığı olumsuz etkiler kadar, kâr oranlarının azalmasının da etkisi var. Çünkü kapitalist sistemin damarlarındaki kan gibi zaruri olan kâr oranlarının azalması (kârlılığın azalması) büyük ekonomik krizlerin asıl nedenini oluşturuyor. Kârlılık azalınca yeni yatırımlar azalıyor, bu da üretimin ve tüketicinin yavaşlamasıyla sonuçlanıyor.

Ekonomik büyümeyi yavaşlatan diğer faktörlerse; Trumpçı gümrük vergileri ve korumacı politikalar sonucunda dünya ticaret hacminin daralması, çatışmalar ve savaşlar yüzünden tedarik zincirlerinde ortaya çıkan kopma ve diğer jeopolitik gerilimler olarak sıralanıyor.

IMF: “Artık endişelenme zamanıdır!”

Uluslararası Para Fonu (IMF) yayımladığı son ‘Küresel Finansal İstikrar Raporu’nda ulusal hükümetlere yönelik uyarılarını sürdürüyor. Rapora göre, “finansal varlık fiyatları bir kez daha gerçek değerlerinin çok üzerine çıktı. Finansal piyasalar sakın görünseler de küresel finansın temelleri hiç güvenli değil”.

Buradan hareketle IMF, “artık endişelenme zamanıdır” diyor. Artan devlet borçları, kırılgan banka dışı finansal araçlar ve “stablecoin-

Bitcoin” gibi spekülasyon varlıklar istikrarlı görünen ama gerçekte istikrarsız bir sistemin parçasını oluşturuyor. Aynı zamanda, geleneksel bankalar ve “gölge bankacılık” faaliyeti yürütenler tehlikeli bir şekilde iç içe geçmiş durumdadır. Bu yüzden de varlık değerlerinde ani bir düşüş veya faiz oranlarındaki artış, bankalardaki bilanço kayıplarından yatırım fonlarındaki likidite krizlerine kadar, zincirleme bir reaksiyonu kolayca tetikleyebilir (“The IMF is now saying its time to worry”, <https://www.taxresearch.org.uk/the-imf-is-now-saying-its-time-to-worry>, 15 Ekim 2025).

Kısaca IMF, bu gelişmelerin ekonomileri durgunluğa sokacağı gibi, yeni bir küresel finansal krizi de tetikleyebileceğini ileri sürüyor.

Balon 1: Altın ve Gümüş Fiyatlarında Keskin Yükseliş!

Altın fiyatı %100, gümüş fiyatı %182 arttı!

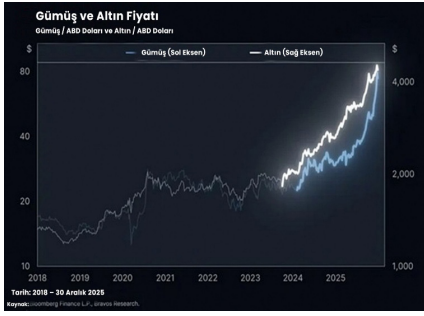
Ocak ayında 4.900 doların üzerinde olan altın, son altı yılda üç katından fazla değer kazandı ve geçen yıl neredeyse iki katına çıkarak enflasyona göre düzeltilmiş 1981 yılı rekorunu geride bıraktı.

Sadece altın değil, bir diğer değerli metal olan gümüşün fiyatı da Eylül 2020’de ons başına 12 dolardan, 31 Mart 2025’te 28 dolara ve 23 Ocak 2026’da 100 dolara fırladı. Bu, gümüşün aylık bazda dokuz kez üst üste yükselme yolunda olduğunu ve kayıtlardaki en uzun “galibiyet serisi” olduğunu gösteriyor. Gümüş de altı-

Ocak ayı sonunda altın fiyatının yaklaşık 5.500 dolara yükselmesiyle tüm zamanların en yüksek seviyesine ulaşması (ardından 30 Ocak’ta bu kez fiyatının %10’luk bir düşüş ile en büyük günlük düşüşlerinden birine sahne olması), dikkatlerin bu değerli metale çevrilmesine neden oldu.

Son 10 yılda %300’ün üzerinde, son beş yılda %150’nin üzerinde ve (belki de daha da önemlisi) ABD Başkanı Donald Trump’ın “Kurtuluş Günü” gümrük vergileri açıklamasından bu yana %75’in üzerinde artış gösteren altın piyasasındaki bu müthiş yükselişin (ve bir günde %10’luk çakılmanın) açıklanabilmesi için altının ekonomi politliğini ve fiyatının yükselmesine neden olan faktörleri ortaya koymak gerekiyor.

nın izlediği yolu izleyecek gibi görünüyor.

Finans piyasalarının verilerine göre; 2025 yılının başından bu yana altının fiyatı neredeyse iki katına ve ons başına 2.800 dolardan 5.000 doların üzerine çıktı. Bu, 2025 yılında yaklaşık %80'lik bir artışa tekabül ediyor. Son on yıllardaki ılımlı büyümenin ardından son dönemdeki bu artış eşi benzeri görülmemiş bir durum (oyssa 1971'den bu yana altının değeri yıllık ortalama yaklaşık %8 oranında arttı).

Bu arada, gümüşün fiyatı da keskin bir artış göstererek 4 Şubat tarihinde ons başına yaklaşık 90 dolardan işlem gördü. Bu, bir yıl önceki yaklaşık 32 dolardan %182'ye yakın bir artış anlamına geliyor ve tarihsel olarak yavaş giden fiyat artışlarını çok geride bırakıyor (<https://fortune.com/2026/02/04/olympic-gold-silver-bronze-medal-value-surges-precious-metals-2026-winter-games-milan-italy-ryan-lochte-sold-for-six-figures>, 4 Şubat 2026). Bu gelişmeleri nasıl yorumlamak gerekiyor?

Geçmişteki fiyat artışlarından farklı

Altın ve gümüş fiyatlarındaki bu hızlı artışlar geçmişteki artışlardan farklılık gösteriyor. Çünkü uzun vadeli eğilimlerinin üzerinde fiyatı hızla yükselen varlıklar genellikle düşüşe geçerler. 1979 sonlarında zirveye ulaşan altında da böyle olmuştu. Sonraki beş yıl içinde altının fiyatı neredeyse üçte iki oranında düştü. Oysa

2025 yılı aralık ayı itibarıyla altın, dolar bazında %60'ın üzerinde değer kazandı ve 46 yılın en iyi performansını sergiledi. Enflasyona göre düzeltildiğinde, altın hiç bu kadar pahalı olmamıştı: o halde ya başka bir balon şişiriliyor ya da bir paradigma değişimi yaşanıyor (<https://www.reuters.com/commentary/breakingviews/golds-bubble-behaviour-may-signal-paradigm-shift>, 5 Aralık 2025).

Benzer bir patika gümüş için geçerli: 4 Şubat 2026 tarihi itibarıyla kilo başına 3.061 dolar olan gümüşün değeri, bu yıl şimdiye kadar %26,7 arttı. Geçen yılın başından bu yana %214,5 ve 2024'ün başından bu yana %277,8 değer kazandı. Gümüş, 800,7 dolar olduğu 1 Ocak 2022'den bu yana %282,3 değer kazandı. 1 Ocak 2020'de kilosu 633,2 dolar olan gümüşün fiyatı 4 Şubat'ta %383,5 arttı. 1 Ocak 2018'de bir kilogram gümüşün fiyatı 596,1 dolar iken, fiyat %413,5 arttı (<https://strategicmetalsinvest.com/silver-prices>, 4 Şubat 2026).

Analistler fiyat artışını; 2025'teki faiz indirimleri, Trump'ın ikinci döneminin başında uygulanan gümrük vergileri, ABD'nin Venezuela Devlet Başkanı Nicolas Maduro'ya yaptığı askeri operasyon ve İran ve Avrupa ülkeleriyle artan gerilimler dahil olmak üzere, artan "jeopolitik gerilimler" gibi bir dizi faktöre bağlıyor.

Bu gelişmelerin sonucunda doların zayıflamasıyla birlikte güvenli liman varlıkları olarak altın ve gümüşe olan talep arttı. Fed'in bağımsızlığı konusundaki endişeler de değerli bu metallerin fiyatlarının yükselmesine katkıda bulundu zira Trump, Fed Başkanı Powell'ı defalarca eleştirdi ve Adalet Bakanlığı, Powell'ın Fed'in yenilenmesi konusunda Kongre'ye yalan söyleyip söylemediğini araştırmak için bir soruşturma başlattı (<https://www.forbes.com/sites/conormurray/2026/02/02/gold-and-silver-price-plummets-dont-worry-analysts-heres-why>, 2 Şubat 2026)

Gümüş fiyatı neden hızla arttı?

Arz ve talep arasındaki etkileşim, piyasa spekülasyonları ve makroekonomik faktörler gümüş fiyatını etkiliyor. Elektronik, güneş panelleri ve tıbbi uygulamalarda gümüşün rolü genişlemeye devam ettiği için endüstriyel talep önemli bir etken oluşturuyor.

Yatırımcılar da (özellikle ekonomik belirsizlik dönemlerinde), gümüşün enflasyon ve kur dalgalanmalarına karşı bir koruma aracı olarak (güvenli liman arayışı) görülmesi nedeniyle gümüş fiyatını etkiliyor. Bu yatırım talebi, jeopolitik gerilimler, para politikası değişiklikleri (faiz indirimi gibi) ve piyasa duyarlılığına bağlı olarak sıklıkla dalgalanıyor. Yani küresel rezerv para birimi olarak doların değerinin keskin bir düşüş yaşayacağı ve önemli ölçüde cazibesini yitireceği beklentisi gümüşe yönelimi artırabiliyor.

Son olarak, arz tarafında; jeopolitik sorunlar, grevler veya düzenleyici değişiklikler de fiyatları etkileyebiliyor. Gümüş madenciliği genellikle diğer metallerin çıkarılmasıyla bağlantılı olduğundan, madencilik faaliyetlerindeki aksaklıklar arzda önemli dalgalanmalara neden olabiliyor.

Altın fiyatındaki keskin artışın nedenleri?

Altın fiyatlarında küresel çaptaki bu yükselişin nedenleri şöyle özetlenebilir:

Öncelikle, altının kapitalist ekonomi içindeki önemli bir rolü var. Şöyle ki kapitalist ekonomiler parasal ekonomilerdir. Kapitalistler, kâr elde etmek amacıyla piyasada satılmak üzere mal ve hizmet üretmek için işçi çalıştırırlar. Ancak üretilen bu mal ve hizmetler "takas" yoluyla

birbirleriyle değiştirilmez. Bunun yerine, tarihsel olarak, farklı metaller evrensel olarak para olarak (yani bir değişim aracı, işlemlerde bir hesap birimi ve bir değer deposu olarak) kabul edilmek üzere seçildiler.

Bir başka anlatımla, altın gibi evrensel bir meta sonunda para metası haline geldi. İdeal bir metaydı çünkü bozulabilir değildi. Aksine değişim için sikkeye ya da istifleme için külçeye dönüştürülebilirdi ve her yerde kabul görüyordu. Aslında altın, kapitalist üretim sistemi büyük ekonomilerde baskın hale gelmeden önce bile ana para metasıydı ancak kapitalizmle birlikte kısa süre içinde kapitalizmin para ve değişim sistemine egemen oldu ve güvenilir bir değer ölçüsü haline geldi. Kapitalizm geliştikçe ulusal para birimleri (dolar gibi) sabit bir fiyattan altına bağlandı (altın standardı).

Doların değer kaybetmesi

Altın hala ulus devletlerin rezervlerinde tutuluyordu ama esas olarak 'para' değil, şirket hisseleri veya devlet tahvilleri gibi finansal bir varlık haline geldi. Yani altın, yatırımcıların sermaye kazancı elde etmek için alıp satabilecekleri spekülasyon 'hayali sermaye' haline geldi ve paradan daha fazla para kazanmanın bir aracı oldu. Ancak altın, kapitalistlerin ezberlerindeki tarihsel rolünü yani herkes için kabul edilebilir evrensel meta ya da para olma özelliğini hiçbir zaman kaybetmedi. Dolayısıyla, dolar gibi itibari para birimlerinin değerinin 'düşmüş' görüldüğü dönemlerde, istifçiler altına geri döndüler. Özetle, altın, küresel olarak egemen para birimi olan ABD doları zayıflamaya başladığında, elde tutulması gereken finansal varlık haline geldi. (<https://thenextrecession.wordpress.com/2025/10/09/gold-whats-behind-the-boom>, 9 Ekim 2025).

Dünyada altın fiyatının uzun vadede artmasının bir diğer nedeni, yatırımcıların portföyünde spekülasyon amaçlarla giderek daha fazla altın kullanılmasıdır. Keza altının sadece "güvenli liman" olmaktan çıkıp, yatırım varlığı olarak büyümesindeki önemli bir başka etken, profesyonel olmayan yatırımcıların altın satın almasını kolaylaştıran altın ETF'lerinin (borsa yatırım fonları) yükselişidir (<https://theconversation.com/the-rise-and-fall-and-rise-again-of-gold-prices-whats-going-on>, 3 Şubat 2026).

Altın, doların yerine "güvenli liman" oluyor!

Altına yönelimdeki asıl etken, kuşkusuz, ABD dolarının giderek "güvenli liman" olma özelliğini kaybetmesidir. Yani küresel finansal piyasalarda, Trump'ın izlediği politikaların ve doların neden olduğu belirsizlikler, altının "güvenli liman" olma rolünü üstlenmesiyle sonuçlanıyor. Çünkü bir finansal varlık olarak altın, temettü sağlayan hisse senetleri veya kupon ödemesi sunan tahviller gibi gelir sağlamaz. Bu nedenle iyi zamanlarda altın, hisse senetleri ve tahviller lehine terk edilir. Ancak, risk ve belirsizliğin arttığı dönemlerde altının fiziksel olarak varlığı ona değer kazandırır.

Bu durum, finansal kriz (ve ardından gelen devlet borç krizi) sırasında ve Covid-19 döneminin başlangıcında görüldü. Bu dönemde hem hisse senedi fiyatları hem de faiz oranları düşüktü (faiz oranları tarihsel olarak en düşük seviyelerdeydi) ve altın, riskine göre daha yüksek getiri şansı sunduğu için, tercih edilen varlık haline geldi (<https://theconversation.com/the-rise-and-fall-and-rise-again-of-gold-prices-whats-going-on>, 3 Şubat 2026).

Savaşlar, çatışmalar, Trumpçı gümrük vergileri

Altının fiyatındaki hızlı çıkış ve iniş dönemleri genellikle jeopolitik risklerin arttığı dönemlerdir. Şu anda Ukrayna'da sürmekte olan sa-

vaş, Filistin'in işgali ve Suriye'deki devam eden çatışmalar ve gerilimler, Venezuela müdahalesi ve Grönland ve son olarak ABD ve İsrail'in İran'a saldırmasıyla başlayan savaş jeopolitik riskleri oluşturuyor.

Ancak altın fiyatını daha da yukarı çeken şeyin, Trump'ın açıkladığı gümrük vergilerinin yarattığı belirsizlikler olduğunu vurgulamak gerekir. Bu sadece uluslararası ticaret ve büyümeyle ilgili değil, aynı zamanda küresel finansal sistem üzerindeki etkileriyle de ilgili bir husustur.

Ciddi ekonomik krizler ve/veya finansal çöküşler

Geçmişte de altın fiyatında (dolar cinsinden ölçüldüğünde) birkaç kez yukarı doğru patlamalar oldu. Yani ulusal ekonomilerde enflasyon hızla yükseliyorsa, finansal bir çöküş riski varsa, kapitalist üretimdeki tüm bu krizler ulusal para biriminin (ve uluslararası bir para birimi olarak doların) değerinin düşmesi anlamına gelir. Böylece altın, ulusal paralara karşı cazip bir alternatif dönüşür.

Nitekim altının tarihsel olarak fiyatına bakıldığında; 1970'lerde küresel ekonominin küçülmeye girmesiyle birlikte petrol fiyatlarındaki şoklara tepki olarak yükseldiği, buna karşılık 1990'ların sonunda borsalar patlama yaşarken ve 2009'dan sonra küresel ekonomi toparlanırken düştüğü görülür.

Ancak altının (başlıca para biçimi ve nihai değer standardı olarak) sonu, 1970'lerde ABD'nin artık doları sabit miktarda altınla değiştirmeme kararıyla geldi. Böylece "altın standardı" sona erdi ve yerini "dolar standardı" aldı.

“Devalüasyon ticareti”

Altın fiyatındaki benzeri görülmemiş artış, “devalüasyon ticareti” olarak adlandırılan durumun bir sonucu da olabilir. Bu ticaret, kamu ve özel finans kurumlarının, özellikle dolar nakit ve dolar borçları olmak üzere, ABD finansal varlıklarını elden çıkarmaları anlamına geliyor. Çünkü finansal yatırımcılar ve spekülörler, sahip oldukları varlıkların dolar değerinin düşeceğinden (doların daha da değer kaybetmesinden) korkuyorlar ki bunun aşağıda açıklanan bazı haklı nedenleri var

(<https://grossmanite.medium.com/us-empire-on-the-precipice-jobs-market-enters-recessionary-territory-as-oil-price-sinks-and-100def36d9ed>, 18 Ocak 2026);

İlk olarak, Trump, ABD’de enflasyonun hızla düştüğünü iddia etse de kanıtlar bunun tam tersini gösteriyor. (Enflasyon ulusal para biriminin değerini düşürür).

İkinci olarak, dolar üzerinden elde edilen faiz geliri ile diğer para birimleri (özellikle Euro ve Yen) üzerinden elde edilen faiz geliri arasındaki fark giderek açılıyor. Finansal yatırımcılar, önümüzdeki bir yıl içinde ABD’de faiz oranlarının (ve gelirlerinin) diğer büyük ekonomilere göre daha fazla düşeceğini düşünüyor olabilirler.

Üçüncü olarak, Trump faktörü de doların değerinin son dönemdeki düşüşünde rol oynuyor. Onun öngörülemezliği, diğer ülkelere karşı uyguladığı zorbalık, dolar varlıklarına sahip yabancı yatırımcıları yani ABD’ye yatırım yapan şirketleri, ABD hisse senetleri ve tahvillerine sahip finans kurumlarını ve ABD kısa vadeli varlıklarına (nakit ve hazine bonoları) büyük miktarda sa-

hip diğer merkez bankalarını, diğer para birimlerine veya altına yönelmek zorunda bırakıyor.

Dördüncü olarak, merkez bankası rezervleri ve uluslararası ticaret ve finans işlemlerinde dünyanın en önemli para birimi olan dolar, onlarca yıldır kademeli bir düşüş eğiliminde. Yani diğer merkez bankaları rezerv olarak giderek daha fazla altın tutmaya yöneldiler. Çünkü altını Trumpçı gümrük vergilerine karşı bir koruma önlemi olarak görmeye başladılar. Örneğin artan ABD gümrük vergileriyle karşı karşıya kalan az gelişmiş ekonomilerdeki birçok merkez bankası, doların uluslararası ticarete daha az gerekli hale gelmesiyle, altın rezervlerini artırmaya karar verdi.

Son olarak, ABD’nin endüstriyel gücündeki temel düşüş (özellikle de Çin karşısındaki), onlarca yıldır doların değerini zayıflattı (aslında Trump’ın tersine çevrilmesi gerektiğini düşündüğü şey de bu: endüstriyel hegemonyasını geri kazanarak “Amerika’yı Yeniden Büyük Yapmak/MAGA”.

Altındaki fiyat düşüşlerinin nedenleri?

Altın (ve gümüş) fiyatındaki ocak ayı sonunda gerçekleşen keskin düşüşün olası nedenleri şöyle sıralanabilir:

Öncelikle, finansal getiri ancak eldeki finansal varlık satıldığında gerçekleşir. Finansal yatırımcılar da en yüksek getiriyi sağlamak için, muhtemelen aşırı yüksek bir piyasada tuttıkları değerli metali satarlar. Bu işlemlerle bağlantılı olarak fiyat düşer ve bu satışları daha da artırır. (Fiyat düşerken altın ve gümüş satışlarının azalması arz-talep yasasının altın gibi piyasalarda işlememesidir).

“Stop Loss”

Buna stop-loss” işlemleri (varlıkların belirli bir fiyatın altına düşmesi durumunda otomatik olarak satılması) ve hedge fonları ve diğer kurumsal traderler tarafından yapılan satışlar da dahil edilebilir. Bu yatırımcılar, büyük kayıpları önlemek için açık pozisyonlarını kapatmak zorundadır. Bu durum da altın (ve gümüş) satışlarını ve beraberinde fiyat düşüşünü getirir. Sonuçta, bu piyasada her zaman düzeltme olur ama altının çıkışına neden olan faktörler varlığını sürdürdükçe altında yükselişin sürmesi beklenmelidir (<https://theconversation.com/the-rise-and-fall-and-rise-again-of-gold-prices-whats-going-on>, 3 Şubat 2026).

Fed Başkanı değişikliği

Bu nedenlere, Trump’ın, Warsh’ı bir sonraki Fed Başkanlığı için seçtiğini açıklaması ilave edilebilir. Çünkü son dönemlerde Walsh faizlerin düşürülmesi gerektiğini savunuyor. Nitekim Warsh’ın adaylığının açıklanmasının ardından dolar güçlendi. Keza fiyat çakılması, bu değerli metallerin fiyatlarının “çok hızlı ve çok fazla yükselmesinden” kaynaklanmış olabilir (aynı hızla düşüş söz konusu olabiliyor).

Ancak altın güvenli liman yatırımı olarak hala uzun vadeli cazibesini koruyor (nitekim düşüşün ardından mütevazı bir toparlanma söz konusu oldu). Ayrıca merkez bankaları ve yatırımcıların bu metale karşı güçlü talebi sürüyor. Dolayısıyla, doğrusal gitmese de uzun vadede altının (ve gümüşün) fiyatının artması beklenebilir (<https://www.forbes.com/sites/conormurray/2026/02/02/gold-and-silver-price-plummets-dont-worry-analysts-heres-why>, 2 Şubat 2026).

Türkiye neden altına yöneliyor?

Türkiye’de de altın (ve gümüş) fiyatı son yıllarda çok keskin bir biçimde arttı. Bunun kuşkusuz ilk nedeni, Türkiye’de 2025 yılında, Yİ-ÜFE ile indirgendiğinde; yatırım araçlarından, külçe altının %3,75; BİST 100 Endeksinin %2,81; mevduat faizinin (brüt) %2,22; Euro’nun %1,56 ve doların %0,21 oranlarında yatırımcılarına getiri sağlaması. TÜFE ile indirgendiğinde ise (reel getiri) külçe altın %3,61; BİST 100 Endeksi %2,67, mevduat faizi (brüt) %2,08; Euro %1,42 ve dolar %0,07 oranında yatırımcısına reel getiri sağladı (<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Finansal-Yatirim-Araclarinin-Reel-Getiri-Oranlari-Aralik-2025>, 8 Ocak 2026). Yani altın hepsinden daha fazla getiri sağladı.

Bunların dışında ülkeye özgü aşağıda sıralanan başka nedenler de söz konusudur:

- ABD’nin merkezinde yer aldığı jeopolitik gerilimler karşısında doların istikrarsızlaşmasının neden olabileceği “döviz krizlerine düşme kaygısı” ve Rusya’ya bir dönem uygulandığı gibi, uluslararası “finansal ödemelerde ABD kaynaklı engellerle karşılaşma riski”, T.C. Merkez Bankası’nın altın biriktirmesine yol açıyor. Bu da ithal bir meta olan altının fiyatını yükseltiyor.

Nitekim 30 Ocak 2026 tarihinde döviz varlıkları (bir önceki haftaya göre), %2,4 azalarak 76,6 milyar dolara gerilerken, altın cinsinden rezerv varlıkları %3,4 artarak 133,8 milyar dolara yükseldi (TCMB, Uluslararası Rezervler ve Döviz Likiditesi Gelişmeleri, 30 Ocak 2026).

- ABD dolarının %57’lik bir pay ile hala dünyanın en büyük rezerv parası olması; buna karşılık avronun payının %16’da kalması ve Çin yuanının çok daha küçük bir paya sahip olması, “doların hegemonyasına karşı bir güvence olarak” altına yönelime neden oluyor.
- Endüstriyel altın talebindeki artış (kuyumculuk, elektronik, dışçılık, madalyon ve hatıra para basımı).

- Servet saklama ve yatırım amaçlı ve spekülasyon amaçlı altın talebi.
- Yüksek enflasyon ve finansal istikrarsızlıklar nedeniyle yatırımcıların “güvenli liman” arayışı olarak altına yönelmeleri.
- Bunlara ilave olarak, altının “kötü günler” için güvence olarak saklanması, kayıt dışılık, düğünlerde takı olarak yaygın biçimde kullanılması da altına yönelimde önemli faktörler arasında sayılabilir.
- Ayrıca külçe altın konusunda sağlanan vergi istisnaları altına yönelimi teşvik ediyor. Öyle ki külçe altın alım satımında 2014 yılından bu yana KDV istisnası var. Yani KDV (ÖTV de) alınmıyor. (Ancak külçe altın gram altına çevrildiğinde KDV’ye tabi tutuluyor).

Ancak, Türkiye’deki bazı süper zenginlerin külçe altına yönelmelerinin tek nedeni vergi kolaylığı değil zira sermaye sınıfı zaten her türden vergi teşviinden yararlanıyor.

Bu noktada bir başka etken devreye giriyor: külçe altın, dövizden daha kolay biçimde karayolu (TIR’larla) ya da hava yolu ile (özel jetlerle) yurt dışına götürülebiliyor. Ülkedeki kayıt dışılığın ve kara para aklamadan kaynaklı servet birikiminin yüksek düzeylerde olması ve mücevherat ve kuyumculuk sektörünün önde gelen firmalarının siyasal iktidara çok yakın firmalar olması da altıncılık sektörünün teşvik edilmesini sağlıyor.

Balon 2: Kripto Para Balonu Patlıyor mu?

5 Ocak'ta Bitcoin'in fiyatı %12'lik bir düşüşle 63.000 dolara kadar geriledi. Bu seviye, Ekim 2025'teki 126.000 dolarlık tüm zamanların en yüksek seviyesinden bu yana en düşük seviye. Öyle ki Bitcoin, bu yıl dolar cinsinden değerinin dörtte birinden fazlasını kaybetti (<https://www.theguardian.com/technology/2026/feb/05/bitcoin-cryptocurrency-slump>, 5 Şubat 2026).

İkinci en büyük kripto para birimi olan Ether'in fiyatı da %13 düşüşle, 1.849 dolara geriledi ve bu yılki toplam düşüşü %37'ye ulaştı. 'Tahmin Piyasası Platformu' Kalshi'de işlem yapanlar geçen ay Bitcoin fiyatının bu yıl ne kadar düşeceği konusunda bahisler yapmaya başlamıştı. Buna göre, fiyatın 60.000 doların altına düşme olasılığı yaklaşık %85 düzeyinde (<https://www.nakedcapitalism.com/2026/02/bitcoin-crypto-crash-captures-headlines-as-potentially-more-serious-tech-driven-debt-retreat-progresses.html>, 6 Şubat 2026).

Bir görüşe göre ise bu düşüşün bir sonu yok, hatta Bitcoin'in değeri sıfıra kadar düşebilir. Çünkü yaşanmakta olan bu düşüş bir "fiyat düzeltmesi" değil, bir "çakılma" ya da "çöküş" ve bunun sonunda kripto piyasasında neredeyse hiçbir şey kalmayabilir (<https://www.taxresearch.org.uk/Blog/2026/02/07/will-trumps-crypto-bubble-crash>, 7 Şubat 2026).

Borsayı düşürdü, fonları çöktürdü

Kripto para birimlerinin fiyatlarında bir aydır süren bu düşüş, Bitcoin'e giderek daha fazla yatırım yapan şirketlerin hisselerini çöktürüp, borsa genelindeki tedirginliği daha da artırırken, bankaları da çok olumsuz etkiledi çünkü bankalar Bitcoin alımlarını finanse etmek için borç para kullanıyor.

Ancak bazıları için bu zarar çok daha yüksek. En popüler borsa yatırım fonları olan MSTX ve MSTU (günlük getiriye iki katına çıkaran bu fonlar), bu yıl %80'in üzerinde değer kaybetti. Bu da onları şu anda işlem gören 4.700'den fazla ürün arasında, Amerikan ETF piyasasının en kötü performans gösteren 10 fonu arasına soktu. Haziran ayında kripto çılgınlığı sırasında piyasaya sürülen MSTP olarak bilinen üçüncü bir fon da piyasaya çıktığından bu yana benzer bir düşüş yaşadı.

Özetle bu fon ekim başından bu yana toplamda yaklaşık 1,5 milyar dolarlık varlık kaybetti (<https://www.taxresearch.org.uk/Blog/2026/02/06/will-trumps-bubble-burst-with-crypto>, 6 Şubat 2026).

"Genius Yasası"

Donald Trump, ikinci kez iktidara gelmeden önce kripto paralar ve piyasaların destekçilerini zengin edeceğini vaat etmişti. İktidar olduktan sonra kripto ve özel sermaye gibi riskli varlıkları 401(k) planlarına dahil etmek için baskı yapmayı sürdürdü. Dahası, 18 Temmuz 2025'te 'ABD Stabilcoinleri İçin Ulusal İnovasyonu Yönlendirme ve Kurma Yasası' (Genius Yasası) adlı çok tartışmalı bir yasa çıkardı.

Bu yasa, finansal sistem, ekonomi ve toplum açısından büyük riskler içeren bir yasa. Çünkü bankacılık dışı kuruluşlara, temel güvencelere sahip olmaksızın sigortasız stabilcoinleri halka arz etme yetkisi veriyor. Ayrıca, bu yasa federal ve eyalet düzenleyicilerine, bankacılık dışı stabilcoin ihraççılarının halka yüksek kaldıraçlı (borca dayalı) kripto türevleri ve diğer spekülasyonlu kripto yatırımları satmasına izin verme konusunda geniş yetkiler veriyor (<https://www.ineteconomics.org/perspectives/blog/time-bomb-how-uninsured-stablecoins-and-crypto-derivatives threaten-financial-and-economic-stability>, 6 Ekim 2025).

Kripto varlığa yatırım oligarşisi, Trump'ı ve Musk'ı daha da zenginleştirdi

Ancak bu durum finans oligarşisi, Trump ailesi ve çevre-

sindeki süper zenginler için bir sorun oluşturmuyor. Çünkü geçen yıl Trump ailesi kripto para birimlerinden muazzam kazanç sağladı: aynı yıl kurdukları kripto tabanlı işletmelerin değeri 2 milyar dolara ulaştı (<https://www.epi.org/publication/trump-is-pushing-to-include-risky-assets-like-crypto-and-private-equity-in-401ks-why-this-endangers-retirement-savers-and-the-economy>, 2 Şubat 2026).

Tesla'nın sahibi (190 milyar doların üzerinde bir servete sahip olan) Elon Musk ise 2021 yılından bu yana Bitcoin'e yatırım yapıyor. Nitekim Tesla aynı yıl yatırım politikasını güncelleyerek 1,5 milyar dolarlık Bitcoin satın aldı. Yani yatırımlarının bir kısmını kripto para piyasasına yönlendirdi. Bunun sonucunda Bitcoin'in değeri birden 5 bin dolar daha arttı (%14 artış). Tesla hisseleri de bu işten ciddi kazanç sağladı zira borsadaki değeri %3 arttı. Bu artışla birlikte başta Musk olmak üzere büyük hissedarlar 11 milyar dolar daha kazandılar (<https://www.bloombergquint.com/gadfly/elon-musk-s-tesla-buying-bitcoin-is-inevitable-and-disconcerting>, 8 Şubat 2021).

Yasa finansal krizi tetikliyor

Böylelikle "Genius Yasası", Amerikan oligarşisine hizmet etmek için hazırlanmış bir yasa niteliğinde. Ancak bu yasa gelecekte Bitcoin başta olmak üzere tüm kripto paralara yönelik panik satışların ve kripto türevlerinin acil satışlarının finansal piyasalarda sistemik krizleri tetikleme ve ekonomide yıkıcı yan etkiler yaratma olasılığını büyük ölçüde artırıyor.

Ayrıca bu yasa büyük teknoloji şirketleri ve diğer ticari işletmelerin kripto para çıkarmasına ve dağıtmasına ve kripto tabanlı bankacılık faaliyetleri yürütmesine de olanak tanıyor.

Ticaret ve teknoloji devlerinin halihazırda 300 milyar dolarlık bir büyüklüğe sahip bulunan kripto para piyasasında, bu riskli araçları ve diğer riskli kripto yatırımları sunmasına izin vermekle; gelecekteki kripto çöküşlerinin tüm ekonomiyi etkisi altına alma riskini büyük ölçüde artırıyor.

(<https://www.bloombergquint.com/gadfly/elon-musk-s-tesla-buying-bitcoin-is-inevitable-and-disconcerting>, 8 Şubat 2021)

"Piyasa düzeltmesi" değil, "çakılma!"

Son bir aylık düşüş ise "piyasa düzeltmesi" olarak değil, bir "çakılma" ya da "çöküş" olarak değerlendirilebilir. Çakılmanın nedeni; Bitcoin'in aslında gerçek anlamda hiçbir değeri olmayan bir sahte varlık olmasıdır. Öyle ki hala hiçbir kullanım alanı bulamadı. Bu nedenle de değeri sıfıra kadar düşebilir. Nitekim bir analize göre:

"Kripto, bir para birimi haline gelmedi. Kriptoda çok fazla faaliyet var: dolar, sterlin, yen, avro ya da her neyse onunla değerlendirilen büyük miktarlarda gerçek para bu piyasaya atılıyor. Ancak bunların hiçbirisi gerçekten değişim amaçlı kullanılmıyor. Bu, yutturmacaya yatırım yapmakla ilgili. Dünyada yaratılan kripto para birimlerinin hiçbirinin özü yok. Sözde stabilcoin olarak adlandırılanların bile değerleri ve adlarında saklı olan gerçek değer tokuş edilebilirliğe sahip olup olmadıkları belli değil. Kripto tarafından yaratılan tek şey, değer değil volatilitedir ve bu da gücü piyasadaki birkaç elde yoğunlaştırıyor" (<https://www.taxresearch.org.uk/crypto-or-ai-which-bubble-bursts-first>, 15 Ekim 2025).

Finansal krizin fragmanı

Dahası, Bitcoin'deki çöküş gelmekte olan finansal krizin bir öncülü olarak da düşünülmelidir. Çünkü (bir sonraki yazıda ele alacağımız

gibi) yapay zekâ teknolojisi piyasasında da önemli sorunlar söz konusu. Bu da bir çakılma-ya sonuçlanabilir. Her ne kadar yapay zekâ, Bitcoin'den farklı olarak, gerçek bir değere sahip olsa da yapay zekâyı yatırım yapan büyük teknoloji şirketlerinin hisseleri aşırı şişmiş durumda. Bunlar da sert biçimde çakılabilirler.

Bitcoin çakılması ve yapay zekâ üreten teknoloji şirketlerinin borsa değerlerinin olası çöküşü ise bankaları ve diğer finansman şirketlerini zor durumda bırakabilir.

Bu durumda, kapitalizmin tarihinde sıklıkla yaşandığı gibi, devletler bu bankaları kurtarma yoluna gidecektir. Bunun son örneği, 2008 Finansal Krizi sırasında büyük çaptaki banka ve diğer büyük şirket kurtarmalarıdır. Ancak başta ABD ve Çin olmak üzere dünyada devletlerin bugün çok daha borçlu oldukları dikkate alındığında, bu yeni finansal çöküş 2008'den çok daha tahripkâr olma kapasitesine sahip.

Kripto paralardaki hızlı yükseliş ve keskin düşüşler nasıl açıklanabilir?

Kripto paraların değerindeki hızlı yükseliş ve çakılmalara ilişkin en popüler açıklama, "yatırımcıların spekülasyon kazanç elde etme isteği". Yani bu piyasalarda yürütülmekte olan "finansal spekülasyon" sonucunda balonlar şişiriliyor ve bir süre sonra bu balonlar sönmüyor. 2008'de patlak veren 'mortgage balonu'nda olduğu gibi, her balonun bir şişme sınırı var ve bu sınır aşıldığında balon patlayarak sönmeleniyor çünkü sonsuza kadar balonların şişirilmesi mümkün değil. Ya da menkul kıymet borsalarındakinde yaşandığı

gibi, şirket hisselerinin fiyatlarının, gerçek değerlerinden çok farklılaşarak aşırı artmasına benzer biçimde, aslında sıfıra yakın değerleri olan kripto paraların fiyatları spekülâtif kazanç güdüsüyle bu şekilde arttığında, bir süre sonra gerçek değere doğru çakılma başlıyor.

Spekülasyon kapitalizmde var olan bir olgu

Karl Marx, 19. yüzyılda finansal varlıkları, tahvilleri ve bunların alınıp satıldığı borsaları, “kurgusal sermaye” araçları olarak tanımlamıştı. Kuşkusuz onun yaşadığı yüzyılda Bitcoin gibi kripto paralar mevcut değildi. Ancak Marx’ın bu tür finansal araçları tanımlama biçiminden yola çıkarak Bitcoin’in bu yüzyılın kurgusal sermaye yaratan araçlardan biri olduğu söylenebilir.

“Marx kapitalistlerin nihai amacının paradan para kazanmak olduğunu yazmıştı. Bu bağlamda kapitalizmin olmazsa olmazı bankaların ve kredi mekanizmasının görevi parayı sermayeye dönüştürmektir. Böylece para kâr yaratır. Birçok küçük yatırımcının bireysel tasarrufları bankalarda toplanır. Borsa ve diğer finansal araçlar ise bu parayı normalde ekonomiye döndürmenin ana kanallarıdır. Bu para hanelere, iş âlemine ya da devlete de kanalize edilir...”

Bu süreçte kurgusal sermaye yaratılır: getiri reel üretimden değil, bir finansal alışımından türetilir. Asalak olsa da finansal faaliyetin büyük bir kısmı en azından fiilen ekonomiyle bazı bağlantılara sahiptir. Örneğin borsalar, şirketlerin gelecekteki kârları üzerindeki, devlet tahvilleri ise gelecekteki vergi gelirleri üzerindeki alacak iddialarıdır.

Kripto paralarda ise böyle bir çıpa dahi yoktur: Bitcoin’in fiyatını yükselten şey yatırımcıların fiyatın gelecekte daha da yükseleceğine dair beklentileridir. Bu da bir balonun ana karakteristiğidir” (“The Bitcoin bubble and cryptocurrency craze”, <https://plus.google.com/+MarxistDotCom>, 18 Ocak 2018).

Manipülasyon yapmaya uygun bir araç

Britanyalı iki akademisyenin yapmış oldukları bir çalışma, Bitcoin fiyatlarındaki süper hızlı artış (ve hızlı düşüşün) bu parayı 2013 yılından bu yana asıl yönlendiren olgunun finansal spekülasyon ve manipülasyon olduğu gerçeğini ortaya koyuyor (“The Bitcoin bubble – how we know it will burst”, <https://theconversation.com/uk>, 6 Aralık 2017). Öyle ki sadece 1.000 oyuncunun Bitcoin piyasasının %40’ını kontrol edebiliyor olması ve örneğin Kasım 2017’de sadece bir oyuncunun bir seferde 25.000 Bitcoin’i (159 milyon dolar) sisteme sokması yapılan manipülasyonun büyüklüğünü gösteriyor (“The Bitcoin Whales: 1,000 People Who Own 40 Percent of the Market A few massive investors can rock it with a shrug”, <https://www.bloomberg.com>, 8 Aralık 2017).

Küresel likidite bolluğu spekülasyona zemin hazırlıyor

Bu girişimlerin ve beraberinde oluşan balonların hazırlayıcısı ise küresel çaptaki likidite bolluğu. Başta Fed olmak üzere büyük merkez bankaları 2008 krizi ve Covid-19 sonrasında uyguladıkları aşırı düşük faiz ve büyük çaplı “miktarsal ve kredi kolaylaştırma politikaları” ile hem finans seçkinlerini daha da zenginleştirdiler hem de böyle bir spekülasyon için gerekli zemini hazırladılar.

Kısaca, Fed politikaları aracılığıyla borsaların, tahvil ve kredi piyasalarının yanı sıra kripto para piyasası da spekülâtif kârlar elde etmenin alanı oldu. Yani Bitcoin’e olan talepteki inanılmaz artış ve fiyatındaki hızlı yükselişler küresel finans piyasalarındaki tarihsel zirve yapmış aşırı likiditenin kaçınılmaz bir sonucuydu. Blockchain teknolojisine ilave olarak küresel likidite fazlası da Bitcoin’in spekülasyon amaçlı olarak kullanılmasına yol açtı (“Bitcoins, Cryptocurrencies and Other Financial Asset Bubbles (excerpt)”, <https://jackrasmus.com>, 9 Aralık 2017).

Bu bağlamda, Trump’ın bir süredir Fed Başkanını hedef almasının ardında yatan faktör asıl olarak, Fed Başkanının faiz indirimini, dolayısıyla da kripto piyasasının büyük aktörlerinin taleplerini yerine getirmemesidir.

Sonuç olarak, değerini, nereden geldiğini ya da nereye gittiğini bilemediğiniz her para bir sorundur. Kripto paraların değeri ise büyük ölçüde kripto için yeni alıcılar bulmaya bağlıdır. Bu bir saadet zinciridir ve her saadet zinciri gibi bir gün parçalanmaya mahkûmdur. Ayrıca, bu yolda büyük miktarlarda elektrik enerjisi kullanılıyor bu da fosil yakıt üretimini/tüketimini ve ekolojik tahribatı artırırken, aynı zamanda kara para aklama dahil yasa dışı işlemleri de kolaylaştırıyor, organize suç örgütlerinin faaliyetlerini (ödemeler açısından) kolaylaştırıyor. Keza kripto piyasalarıyla kolay yoldan para kazanma arzusu körüklendiğinden, bu ahlaki bir çöküntüye yol açtığı gibi, emekçileri sömürü düzenine karşı örgütlü bir sınıf mücadelesinden uzak tutuyor.

Balon 3: Yapay Zekâ Balonu Şişiriliyor!

Son olarak, balonların ortak bir özelliği, şirketler arasında döngüsel işlemlerin yapılmasıdır. Birçok piyasa katılımcısı, Nvidia'nın OpenAI'ye 100 milyar dolar yatırım yapmayı kabul ettiği son anlaşmaları mercek altına alıyor. (OpenAI bu parayı Oracle'a ödeme yapmak için kullanacak ve Oracle da Nvidia'dan çip satın alacak). Bu tür anlaşmalar, 1980'lerde Japonya'daki hisse senedi balonunun oluşmasında önemli bir rol oynamıştı.

Özetle, gerçekten bir finansal balon içinde olduğumuzu varsayarsak, bir sonraki soru "balonun ne zaman söneceği ya da patlayacağıdır" (<https://www.project-syndicate.org/commentary/ai-bubble-market-signals-to-watch-by-dambisa-moyo-2025>, 20 Ekim 2025).

Yapay zekâ balonu patladığında ekonomiler krize girer

Böylece 2025 yılında %3,3 gibi görece olarak yüksek bir ekonomik büyümeyi sağlayan faktörlerin başında gelen yapay zekâ teknolojisi yatırımlarındaki artış (bu yıldan itibaren neden olduğu finansal balonların sönmesiyle ya da patlamasıyla), bu yıl ya da en geç 2027 başlarında finansal bir çöküşe, ardından da (tıpkı 2008 finansal çöküşü sonrasında yaşandığı gibi) küresel bir ekonomik küçülmeye neden olabilir.

Küresel makroekonomik büyümenin teknoloji hisselerinin yeniden fiyatlandırılmasına karşı genel kırılganlığı, üç nedenden dolayı önemli:

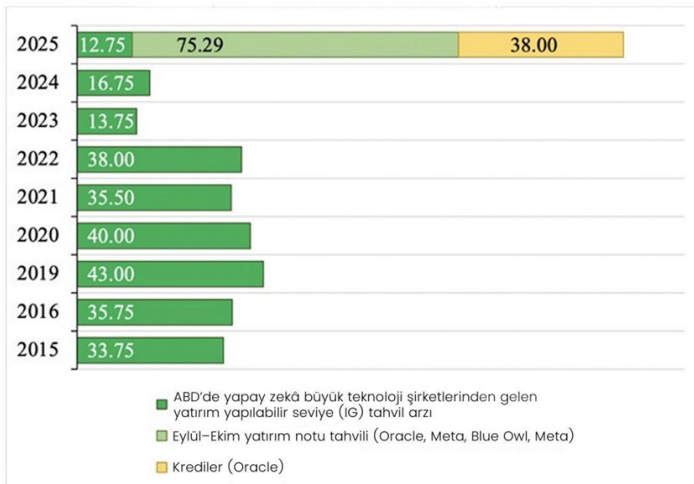
■ İlk olarak, son birkaç yıldır yükselen hisse senedi fiyatları ağırlıklı olarak tekno-

Amerikan ekonomisindeki bir başka ciddi sorunlu alan yapay zekâ yatırımlarının neden olduğu finansal balon.

Yapay zekâ odaklı yatırımların yeni bir finansal balonun şişirilmesine neden olduğuna inanmak için birçok neden var. Öncelikle, hisselerin değerlemelerine bakıldığında; Fiyat-kazanç (FK) oranları gibi gelecekteki değerleme ölçütlerinin aşırı yüksek seviyelere ulaştığı görülmüyor. Sadece geçtiğimiz ay, iki girişim (start-up), yapay zekâ hikayesinden yararlanarak ciddi kazanç elde etti: Nano Nuclear Energy hiçbir geliri ve hatta faaliyet lisansı olmamasına rağmen 2,3 milyar dolar ve sadece Ocak 2025'te kurulan veri merkezi enerji tedarikçisi Fermi 14,8 milyar dolar değerine erişti.

İkincisi, finansal balonun şişmekte olduğunu gösteren bir gizli kaldıraç söz konusudur. Çünkü yatırımcılar ve spekülörler sadece aşırı değerli hisse senetlerine yatırım yapmaya devam etmekle kalmıyor, giderek artan sayıda yatırımcı bunu borçlanarak yapıyor. Bu artan kaldıraç etkisi (özellikle de 2008 küresel finans krizinin bir özelliği), spekülörlerin ve genel ekonominin, farkında olduklarından daha fazla riske maruz kaldıklarını gösteriyor.

Yapay zekâ veri merkezi yatırımları için yapılan borçlanma
(2015–2025; milyar ABD doları)

loji sektörü, özellikle de yapay zekâ ile ilgili hisse senetleri tarafından yönlendirildi ve bu dar grup endeksin ana itici gücü haline geldi.

- **İkincisi**, birçok önemli yapay zekâ ile ilgili şirket şu anda borsalarda işlem görmüyor. Bu şirketlerin borçlanması dotcom döneminde görülmeeyen sonuçlar doğurabilir.
- **Üçüncüsü**, artık şirketlerin piyasa değerini gösteren oran (üretim göre) çok daha yüksek: ABD’de 2001’de %132 olan bu oran şu anda %226’ya çıktı. Bu nedenle, borsalardaki daha mütevazı bir düşüş bile genel ekonomi üzerinde önemli bir etkiye sahip olabilecektir (IMF, Global Economy Shakes Off Tariff Shock Amid Tech Driven Boom, <https://www.imf.org/en/blogs/articles/2026/01/19/global-economy-shakes-off-tariff-shock-amid-tech-driven-boom>, 19 Ocak 2026).

Bir başka anlatımla, yapay zekâ şirketleri yüksek değerlemelerine uygun kazançlar sağlayamayabilir ve yatırımcı duyarlılığı bozulabilir. Referans olarak, IMF’nin Ekim ‘2025 Dünya Ekonomik Görünümü Raporu’nda yer alan senaryoda, finansal koşulların sıkışmasıyla birlikte yapay zekâ hisse senedi değerlemelerinde ılımlı bir düşüş (düzeltme) yaşanması durumunda, küresel büyüme (temel senaryoya göre) %0,4 oranında azalmaktadır.

Teknoloji şirketlerinin hisselerinin değeri hızlı düşerse ekonomiler çakılır!

Teknoloji sektörlerine yapılan reel yatırımlar daha da keskin bir şekilde azalırsa, bu durum maliyetli bir sermaye ve işgücünün yeniden dağılımını tetikleyerek çok geniş kapsamlı sonuçlar doğurabilir. Beklenenden düşük toplam faktör verimliliği artışları ve hisse senedi piyasalarında daha büyük bir düzeltme ile birleştiğinde, küresel üretim kayıpları daha da artabilir ve bu kayıplar ABD ve Asya gibi teknoloji ağırlıklı bölgelerde yoğunlaşabilir.

Bu keskin düşüş ABD dışında da önemli ölçüde servet kaybına yol açabilir ve tüketimi frenleyerek küresel çapta bir ekonomik durgunluğa yol açabilir. Teknolojiye maruz kalma düzeyi düşük olan ekonomiler (aralarında birçok yüksek borçlu ve düşük gelirli ülke de dahil olmak üzere), negatif dış talep yayılma etkileri ve daha yüksek dış borçlanma maliyetlerinden olumsuz etkilenebilir (IMF, Global Economy Shakes Off Tariff Shock Amid Tech Driven Boom, <https://www.imf.org/en/blogs/articles/2026/01/19/global-economy-shakes-off-tariff-shock-amid-tech-driven-boom>, 19 Ocak 2026).

Üstelik bu risk, jeopolitik belirsizliklerin, kritik girdilere yönelik ihracat kontrollerinin, ticaretle ilgili kısıtlamaların arttığı ve birçok ülkede mali alanın daraldığı bir dönemde ortaya çıkıyor.

Yapay zekânın işçi sınıfı üzerinde yarattığı dengesiz etki ise ayrıca dikkate alınması gereken bir husustur. Çünkü yapay zekâ ile birlikte gelen inovasyon büyümeyi teşvik ederken, işgücünün belirli kesimlerinde iş kaybına ve ücretlerin düşmesine yol açma riski de taşıyor. Yani insanlar işsiz kalabilir, ücretler sert bir biçimde düşebilir.

Yapay zekâ balonunun patlamasıyla genel olarak ekonomileri çakılmaya itecek bir faktör devasa düzeydeki küresel borç stokunun varlığı. Dünyanın en yoksul ekonomileri için daha endişe verici olan ise artan borç ve bunun neden olduğu kamusal hizmetlere yönelik kesintilerdir. Çünkü küresel borç yaklaşık 340 trilyon dolara ulaştı. Az gelişmiş ekonomilerin toplam borcu 109 trilyon dolar ile tüm zamanların en yüksek seviyesine çıktı. Toplam borç/GSYH oranı şu anda

%324 seviyesinde ve Covid-19 pandemisi kaynaklı düşüşün zirvesinden düşüş göstermiş olsa da hala pandemi öncesi seviyelerin üzerinde. Küresel Güney’deki çok yoksul ülkelerin borç sıkıntısı 2026’da daha da artacak. “Düşük ve orta gelirli” ülkelerin toplam dış borcu 8,9 trilyon dolar ile tüm zamanların en yüksek seviyesine erişti. Bu borcun 1,2 trilyon dolarlık kısmı Dünya Bankasından borç alabilen 78 düşük gelirli ülkeye ait.

Düşük ve orta gelirli ülkelerse 2022 ile 2024 yılları arasında dış borçlarının anapara ve faizleri için aldıkları yeni finansmandan 741 milyar dolar daha fazla ödeme yaptılar. Bu, 50 yıldır görülen en yüksek miktar. Az gelişmiş ülkelerin gelecek yıl yeni sözleşme yapılan kamu borçları için resmi alacaklılarına ödeyecekleri ortalama faiz oranı 24 yılın en yüksek seviyesine ulaşırken, özel alacaklılara ödenecek ortalama faiz oranı ise 17 yılın en yüksek seviyesine ulaşacak. Toplamda, bu ülkeler gelecek yıl sadece faiz olarak rekor bir rakam olan 415 milyar dolar ödeyecekler. Oysa bu kaynaklar eğitim, temel sağlık hizmetleri ve temel altyapı için kullanılabilir (<https://thenextrecession.wordpress.com/2025/12/29/forecast-for-2026>, 28.01.2026).

Buna, dünyanın en büyük iki ekonomisinden biri olan Çin ekonomisinin geleceğinin hala belirsiz olması eklenebilir. Bu ülkede emlak balonunun patlamasından dört yıldan fazla bir süre geçmesine rağmen, sektör hala sağlam bir temele oturtulamadı. Emlak yatırımları küçülmeye devam ederken, ekonomi borç-deflasyon döngüsünün eşiğinde sallanıyor. Dahası, imalat sanayi ih-

racatının ülkenin büyümesine yaptığı güçlü katkının nasıl sürdürülebileceği de net değil.

Keza, ulusal ekonomilerde kamu maliyesi alanında da zorluklar yaşıyor. Düşük ekonomik büyüme beklentileri, yüksek reel faiz oranları, artmakta olan yüksek borç seviyeleri ve bazı ülkelerin savunma veya ulusal güvenlik gibi alanlarda yeni harcamaya yönelmeleri, kamu maliyesini zorluyor ve bütçe açıklarının artmasına neden oluyor. Bu da böyle ekonomileri kırılganlaştırıyor.

Ayrıca, merkez bankaları gibi politika belirleyici kurumlar üzerindeki baskılar artıyor. Bunun en somut örneği Trump'ın Fed Başkanını görevden uzaklaştırabilmek için uyguladığı baskılar. Eğer bu tür baskı-

lar başarılı olursa, güvenilirlik kazanımlarının çoğu kaybedilebilir. Oysa merkez bankalarına ve fiyat istikrarını sağlama yeteneklerine duyulan güven, ekonomi büyük şoklarla sarsıldığında, bile enflasyon beklentilerinin sağlam bir şekilde sabit kalmasını sağlayabilir.

Servet ve Gelir Dağılımı Adaletsizliği ve Süper Zenginler Zirvesi: Davos

Dünya Bankası son raporunda, özellikle de ekonomik büyüme sürerken, artan gelir eşitsizliklerine vurgu yapıyor. Rapora göre, gelişkin ekonomiler güçlü bir şekilde toparlanırken, neredeyse %90'ı pandemi öncesi kişi başı gelir seviyelerinin üzerine çıkmışken, az gelişmiş ekonomilerin dörtte birinden fazlası (özellikle de düşük gelirli ülkeler ve kırılganlık ve çatışmalardan etkilenen ülkeler), hala 2019 seviyelerinin altında kişi başı gelir seviyelerine sahip.

Bu arada, 19 Ocak'ta "Zenginler Kulübü" olarak da bilinen "Dünya Ekonomik Forumu" her zamanki gibi İsviçre'nin varsıl bir bölgesi olan Davos'ta toplandı. Her ülkeden büyük sermaye gruplarının temsilcilerinin, yatırımcıların, politikacıların, ünlü gazetecilerin ve devlet başkanlarının bir araya geldiği bu zirvede dünya ekonomisi ve siyasetine ilişkin konular da ele alındı.

Aynı gün bir sivil toplum araştırma kuruluşu olan Oxfam, "Zenginlerin Hâkimiyetine Direnmek: Özgürlüğü Milyarderlerin Gücünden Korumak" başlıklı yeni bir rapor yayımladı (Oxfam, Billionaire Wealth Jumps Three Times Faster, <https://www.oxfam.org/en/press-releases/billionaire-wealth-jumps-three-times-faster-2025-highest-peak-ever>, 19 Ocak 2026). Raporun bulguları dünyadaki eşitsizliklerin ne kadar arttığını ortaya koyuyor. Buna göre:

Dünyada milyarderlerin serveti 2025 yılında %16'nın üzerinde bir artış göstererek, son beş yıllık ortalamanın üç katı hızıyla 18,3 trilyon dolara ve tarihinin en yüksek seviyesine ulaştı. Sadece geçen yıl milyarderlerin toplam serveti 2,5 trilyon dolar arttı. Bu rakam, insanlığın alt yarısının (4,1 milyar kişi) sahip olduğu toplam servete neredeyse eşit. Milyarderlerin sayısı geçen yıl ilk kez 3 bini aştı ve en zengin kişi olan Elon Musk ise ilk kez yarım trilyon doları aşan kişi oldu.

Diğer yandan, milyarderlerin politik alanda olma olasılığı sıradan insanlara göre 4 bin kat daha fazla. Dünya çapında her dört kişiden biri gıda güvensizliği ile karşı karşıya ve düzenli olarak öğün atlamak zorunda. Oysa milyarderlerin servetindeki 2,5 trilyon dolarlık artış, dünyadaki aşırı yoksulluğu 26 kez ortadan kaldırmaya yetecek kadar büyük bir rakam. Afrika'da aşırı yoksulluk yeniden artmaya başladı. Geçen yıl dünya çapında hükümetler tarafından yardım bütçelerini kısmak için alınan siyasal kararlar, yoksulluk içinde yaşayan insan-

ları doğrudan etkiledi ve bu durum 2030 yılına kadar 14 milyondan fazla ilave ölüme yol açabilir.

Bu verilerden hareketle Oxfam International İcra Direktörü Amitabh Behar; "Ekonomik yoksulluk açlığa, siyasal yoksulluk ise öfkeye yol açar. Örneğin, hukukun üstünlüğünün aşınması veya seçimlerin zayıflatılması gibi nedenlerle ortaya çıkan demokratik gerileme olasılığı, eşitsizliğin yüksek olduğu ülkelerde yedi kat daha fazla. Hiçbir ülke rehavete kapılmamalı. Ekonomik ve siyasal eşitsizliğin insanların haklarını ve güvenliğini aşındırma hızı korkutucu derecede yüksek" diyor (Oxfam, Billionaire Wealth Jumps Three Times Faster, <https://www.oxfam.org/en/press-releases/billionaire-wealth-jumps-three-times-faster-2025-highest-peak-ever>, 19 Ocak 2026).

Küresel Servet Raporu

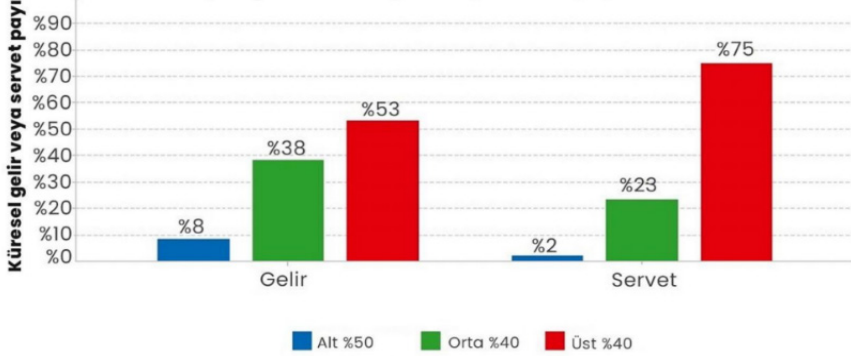
UBS tarafından her yıl hazırlanan Küresel Servet Raporu'na göre (2025), dünyada servet bir piramit şeklinde temerküz ediyor. Bu servet piramidi, sadece 60 milyon yetişkinin, yani tüm dünya yetişkinlerinin %1,6'sının, 226 trilyon dolarlık net kişisel servete sahip

olduğunu ve bu rakamın tüm dünya kişisel servetinin %48,1'ini oluşturduğunu gösteriyor.

Diğer uçta ise; 1,57 milyar yetişkin (dünyadaki yetişkinlerin yaklaşık %41'i) sadece 2,7 trilyon dolar yani tüm dünyadaki kişisel servetin sadece %0,6'sına sahip durumda. Bu sonuç, dünya nüfusunun %50'sinin (sadece yetişkinler değil) toplam kişisel servetin sadece %0,9'una sahip olduğunu ortaya koyan Dünya Eşitsizlik Laboratuvarı'nın tahminleriyle de büyük ölçüde örtüşüyor.

Şekil 1. Dünya aşırı derecede adaletsiz

Grup başına küresel gelir veya servet payı, 2025

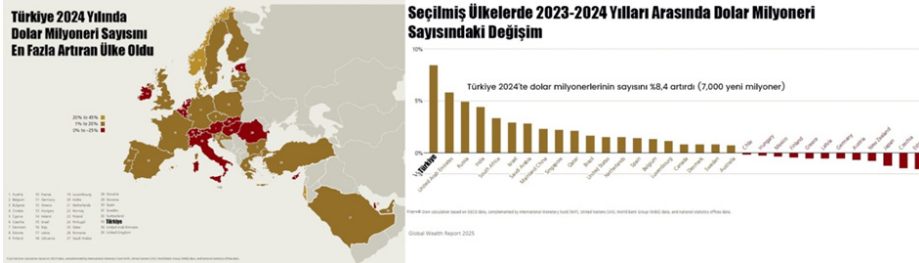

Yorum: Küresel alt %50'lik kesim, 2025 SAGP (Satin Alma Gücü Paritesi) ile ölçülen toplam gelirin %8'ini almaktadır. Küresel alt %50, servetin ise %2'sine sahiptir. Küresel alt %10'luk kesim, toplam kişisel servetin %0,6'sına sahiptir ve 2025'teki toplam gelirin %0,9'unu elinde tutmaktadır. En yüksek servet sahiplerinin mülkleri en yüksek gelir sahipleri olmayabildiğini unutmayın. Gelir; emeklilik ve işsizlik yardımlarının bireyler tarafından alınmasından sonraki, vergi ve transfer ödemelerinden önceki tutardır.

Kaynaklar ve seriler: wir2026.wid.world/methodology

Türkiye dolar milyoneri sayısını en fazla artıran ülke!

Aynı yıl (2024) Türkiye %8,4 ile dolar milyoneri sayısını en fazla artıran ülke oldu.

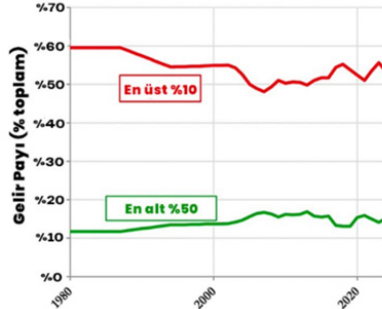
Gelir dağılımında eşitsizlik bağlamında ise Türkiye, Avrupa ülkeleri arasında eşitsizliğin en yüksek olduğu ülke konumunda. Türkiye'de eşitsizlik son 10 yılda daha da arttı.

Tablo 1: Eşitsizlik Görünümü - Türkiye

	Gelir		Servet	
	Ortalama Gelir (PPP €)	Toplamdan Pay (%)	Ortalama Servet (PPP €)	Toplamdan Pay (%)
Toplam nüfus	22,830	%100.0	105,619	%100.0
En alt %50	3,482	%15.2	2,852	%2.7
Orta %40	18,009	%31.6	76,310	%28.9
En üst %10	121,619	%53.3	722,437	%68.4
En üst %1	484,689	%21.2	3,707,243	%35.1
Yıl	2014		2024	
En üst %10 - En alt %50 gelir farkı	32.3		34.9	
Kadın iş gücü payı	%25.3		%29.2	

Yorum: Ülkenin şeffaflık endeksi 3/20'dir. Tüm değerler kişi başına düşen tahmini verilerdir (tam nüfus düzeyi). Tanımlar ve göstergeler için küresel standartlar izlenmiştir. **Kaynak ve seri:** wir2026.wid.world/metodoloji

Şekil 1: Türkiye'de En Üst %10 ve En Alt %50'nin Gelir Payları (1980-2024)

Yorum: 2024 yılında en üst %10'un gelir payı %53'tür. Gelir, emeklilik ve işsizlik sigortası sistemleri uygulandıktan sonra ve gelir vergisi öncesi ölçümlüdür. **Kaynak ve seri:** wir2026.wid.world/metodoloji

laşmış durumda: En zengin %10, toplam servetin %68'ini elinde tutuyor. Tek başına en üst %1'lik nüfus toplam servetin %35'ine sahip. Kişi başı ortalama gelir 22.800 Avro (SGP), ortalama servet ise 105.600 Avro (SGP) düzeyinde. En üst %10 ile en alt %50 arasındaki gelir farkı (2014-2024 yılları arasında), 32'den 35'e yükseldi, bu da artan eşitsizliğe işaret ediyor. Kadınların işgücüne katılım oranı aynı dönemde %25'ten %29'a çıktı. Genel olarak Türkiye'de hem gelir hem de servet, giderek üst gelir ve servet gruplarında yoğunlaşıyor.

Yani Türkiye'deki 61 bin civarındaki dolar milyoneri ve 30'un üzerindeki dolar milyarder, izlenen yüksek kur ve faiz politikalarının yanı sıra, açlık sınırının altında çalıştırdıkları işçilerin sömürsü üzerinden biriktirdikleri servetlerini füze hızıyla artırdılar. Çünkü kapitalizm eşitsizlikler üretmede ve bunu derinleştirmede mahir bir sistemdir. Özellikle de 1990'lardan bu yana küresel ekonomiye yön veren neo-liberal kapitalizmin temel özelliklerinden biri eşitsizlikleri derinleştirmek ve genişletmek oldu. Çoğunluğu zor durumda bırakırken, küçük bir azınlığı pervasızca zenginleştirdi. Kadınlar ve yerli halklar, farklı kimlikler ve etnisiteler bu eşitsizliklerden çok daha kötü bir şekilde etkilenirken, kıtlık ve aşırı yoksulluğun artmaya devam ettiği bir durumda, kamunun geri çekilmesi yoksulluk ve eşitsizlik kısır döngüsünü daha da besliyor.

Nüfusun en zengin %10'u toplam gelirin %53'ünü alırken, en alt %50'lik nüfus yalnızca %15'ini alabiliyor. Servet dağılımı ise çok daha yoğun-

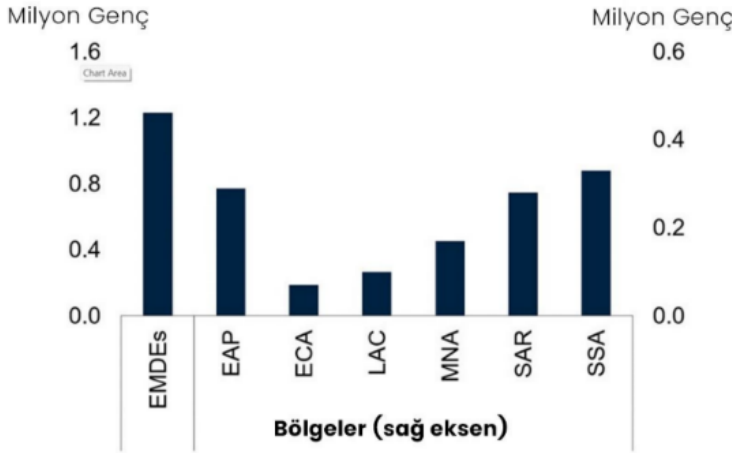
1 Milyarın Üzerinde Genç Nasıl İstihdam Edilecek?

Kapitalizm yeterince istihdam (özellikle de nitelikli sanayi istihdamı gibi) yaratmayan bir sistemdir. Krizlerle birlikte artan işsizler ordusu ise sermaye kesimi tarafından, mevcut çalışanların sendikalaşma mücadelesini zayıflatmak, dolayısıyla açlık ücretine yakın düzeylerde ücretlerde çalışmaya razı etmek için kullanılıyor.

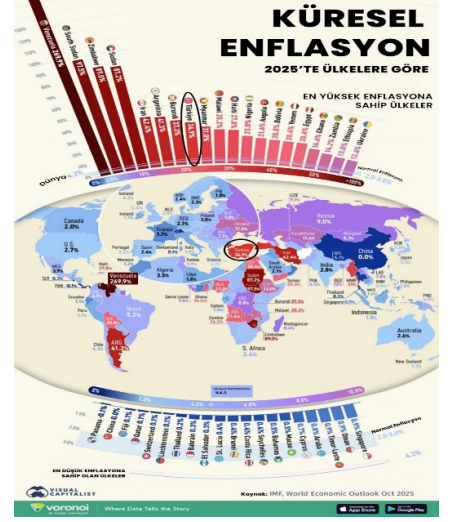
Dahası, yüzyılımızda daha da artan otomasyon, yapay zekâ uygulamaları, robot kullanımındaki artış ve dijitalleşme, bazı istihdam biçimlerinin ortadan kalkmasına neden oluyor. Böylece istihdam sorunu daha da derinleşiyor.

Nitekim Dünya Bankası raporunda, önümüzdeki 10 yıl içinde, “Yükselen Ekonomiler” olarak da adlandırılan az gelişmiş ülkelerde toplamda tahmini olarak 1,2 milyar gencin çalışma yaşına ulaşacağı belirtiliyor. Bu gelişme, başta az gelişmiş ülkeler olmak üzere, tüm dünyayı büyük bir istihdam ve göç sorunu ile karşı karşıya bırakacaktır (World Bank, Global Economic Prospects, <https://www.worldbank.org/en/publication/global-economic-prospects>, 16 Ocak 2026).

2035 Yılında Her Bölgedeki Gençlerin (15-24 yaş) Sayısı

Kaynaklar: BM Dünya Nüfus Tahminleri (veritabanı); Dünya Bankası.
Not: EAP = Doğu Asya ve Pasifik; ECA = Avrupa ve Orta Asya;
EMDES = gelişmekte olan pazarlar ve gelişmekte olan ekonomiler;
LAC = Latin Amerika ve Karayipler;
MNA = Orta Doğu, Kuzey Afrika, Afganistan ve Pakistan;
RHS = sağ taraf ölçüğü; SAR = Güney Asya; SSA = Sahra Altı Afrika. Çubuklar, 2035 yılında her bölgedeki gençlerin (15-24 yaş) sayısını göstermektedir.

Stagflasyon

Kısaca, tüketici fiyat enflasyonu, Covid-19 pandemisinin sona ermesinin ardından hızla yükseldi ve büyük ekonomilerdeki fiyatlar genel seviyesi şu anda pandemi öncesi seviyelerin ortalama %20 üzerinde seyrediyor. Enerji, gıda ve ulaşım gibi temel ihtiyaçlar ise çok daha yüksek artışlar kaydetti. G-20 ülkelerinin enflasyon oranı şu anda yavaşlıyor ve 2026 yılında yıllık %4'ün altına düşebilir. Ancak bu ortalama oran, pandemi öncesi seviyelerin hala oldukça üzerinde. Aynı zamanda, istihdam artışı yavaşlıyor ve işsizlik oranı yükseliyor. Bunlar, yüksek enflasyon ve durgunluğun bir arada olduğu durumu anlatan bir terim olan 'stagflasyon' belirtileridir.

Diğer yandan özellikle de ABD ve AB ülkeleri gibi büyük ekonomilere sahip devletler ve burada konuşlanmış olan sermaye sınıfı böyle bir yavaş büyümeyi sermaye ve servet birikimini yavaşlattığı için kabul etmezler ve dünyanın ye-

Enflasyon

2025 yılında dünya çapında enflasyon ortalama %4,2 olarak gerçekleşti: ABD'de 2024 yılında %3'ten 2025 yılında %2,7'ye geriledi. Buna karşılık Venezuela'da %270 ile yılın en yüksek seviyesine ulaştı. IMF, 2026 yılında enflasyonun %3,7'ye kadar düşeceğini öngörüyor. Bu düşüş, Çin'deki zayıf fiyat artışı ve birçok Avrupa ülkesinde hedefin altında kalan enflasyon tarafından destekleniyor. Aşağıdaki grafik, IMF'nin son Dünya Ekonomik Görünümü verilerine dayalı olarak 2025 yılında ülkelere göre enflasyonu gösteriyor (Visual Capitalist, "Global Inflation by Country in 2025", <https://www.visualcapitalist.com/global-inflation-by-country-in-2025>, 7 Ocak 2026).

niden paylaşılması için savaflara yönelirler. Tarihte Birinci ve İkinci Paylaşım Savaşları (Dünya Savaşları) bu yüzden çıktı. Bugün daralan bu pasta üçüncü bir dünya savaşının muhtemel olduğunu gösteriyor. Nitekim başta ABD'nin içinde bulunduğu derin ekonomik sorunlar ve bu yıl patlak vermesi öngörülen finansal krizden çıkış için yeni savaş planlarının yapıldığı ve İran (muhtemelen ardından Küba) saldırılarının bununla ilgili olduğu ileri sürülüyor.

Diğer yandan jeopolitik çatışmalar ve savaşlar ekonomileri olumsuz etkiliyor. Rusya-Ukrayna savaşı, Gazze'nin İsrail tarafından işgali, Suriye'de yoğunlaşan çatışmalar ve ABD'nin Venezuela'ya askeri müdahalesi, 2025-2026 yıllarında dünya ekonomisini en fazla etkileyen jeopolitik gerilimler oldu. İran'a yapılan saldırılarsa bu gerilimleri zirveye taşımaya aday. Bu gerilimler 2026 yılında önemli bir belirsizlik faktörü olacaktır.

Öyle ki Ukrayna'daki savaşı sona erdirmeye çabalarına rağmen, savaşın en az bir yıl daha devam etmesi bekleniyor. Avrupa Birliği, Ukrayna'nın hayatta kalması için gerekli tüm finansmanı üstlendi ve AB üyesi ülkelerin bütçelerinden finanse edilecek bir kredi üzerinde anlaştı. Bu, ABD'nin Ukrayna'ya sağladığı finansmanı azaltması ve Rusya'nın petrol ihracatına daha fazla kısıtlama getirilmesi nedeniyle, AB hükümetlerinin bütçe harcamalarının artmasına yol açacaktır. Ayrıca Rusya'dan ucuz doğal gaz ithalatının sonlanması Avrupa'da sanayisizleşmeyi tetikledi. Keza AB ve Birleşik Krallık, şu anda gelişmiş ülkeler arasında en yüksek endüstriyel ve evsel elektrik fiyatlarını ödüyor.

İsrail'in Gazze'yi işgali ve Suriye'nin HTŞ iktidarına bırakılarak İsrail ve ABD emperyalizmine teslim edilmesi, savaşta tahrip edilmiş bu iki ülkenin topraklarının ve doğal kaynaklarının da sömürgecilere verilmesine neden oldu. Bu durumdan sadece ülke ekonomileri değil, bu iki ülkenin yoksul halkları da çevre de çok büyük zarar gördü.

Son olarak, bu yılın başlarında ABD yönetimi Venezuela'ya yaptığı askeri saldırı ile Latin Amerika üzerinde ABD hegemonyasını ilan eden 19. yüzyıl "Monroe Doktrini"ni yeniden canlandırdı. Dünyanın en büyük ham petrol rezervine sahip Venezuela'nın petrolü artık başta ABD'li petrol devi şirketler olmak üzere, Batılı petrol şirketlerini sö-

mürüsüne açık hale getiriliyor.

Gazze'deki kırılğan barış ise İsrail ve ABD'nin İran'a yaptığı bir saldırı da dahil olmak üzere, yeni çatışmalarla kolayca bozulacaktır. Dolayısıyla, fosil yakıt enerjisine olan küresel talep yavaşlasa da petrol fiyatları hızla artacaktır ki İran savaşı sonrasında hızla arttı. Bu durum da Türkiye, Avrupa ve Asya'daki ekonomik büyümeyi vuracaktır.

Özetle, 2026 yılında ekonomiler, (eğer ABD/İsrail -İran savaşı bölgesel bir savaşa dönüşmezse) mütevazı bir hızda da olsa büyümeye devam edecektir. ABD'deki yapay zekâ borsa balonunun patlaması ve dünya çapında finansal piyasalardaki olası bir çöküş dışında, küresel bir resesyon (ekonomik küçülme) gündemde değil. Ancak, yoksulluk ve artan küresel eşitsizlikler, küresel ısınma ve iklim değişikliği ile ilgili sorunlar, artan ticaret engelleri ve jeopolitik çatışmalar gibi temel sorunlar devam edecektir.

Ekolojik Bozulma Sürüyor

2025'te olduğu gibi, 2026'da da çevre ile ilgili çok önemli sorunlar söz konusudur. Öyle ki izlenmekte olan ekonomi politikaları ve mevcut çatışmalar nedeniyle çevresel bozulma daha da kötüleşecektir. Son üç yıl 176 yıllık kayıtların en sıcak yılları yaşandı ve 2015'te Paris'te uluslararası olarak kararlaştırılan sanayileşme öncesi seviyelerin 1,5 °C üzerinde olan sıcaklık hedefi artık aşıldı. Karbondioksit (CO₂) emisyonlarındaki artış hızı yavaşlasa da küresel sıcaklıklar hala sanayileşme öncesi seviyelerin en az 2,3 °C üzerinde artmaya devam edecek gibi görünüyor.

Dünyanın dört bir yanındaki çeşitli sanayiler ve zengin bireyler 2024 yılında rekor miktarda petrol, gaz ve kömür yakarak, şimdiye kadar hiç olmadığı kadar sera gazı saldı. Önde gelen bilim insanlarından

oluşan bir grup, yeni bir raporda bu durumu dile getirecek, insanlığın "iklim kaosa" doğru hızla ilerlediğini belirtiyor. Bu tür fosil yakıtların küresel kullanımındaki artış, sıcak dalgaları, fırtınalar, seller ve orman yangınları gibi aşırı hava olaylarına ve yıkıcı felaketlere katkıda bulunuyor.

Pennsylvania Üniversitesi'nde iklim bilimci ve Michael Mann,

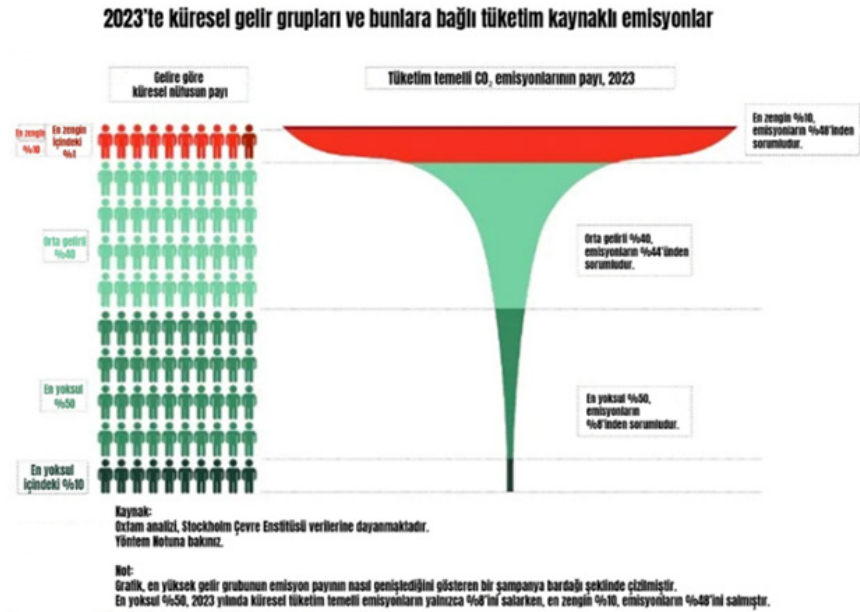
ABD Başkanı Donald Trump ve yönetiminin petrol, gaz ve kömür üretimini artırma çabalarının temiz enerjiye geçişi ciddi şekilde yavaşlatma tehdidi oluşturduğunu ileri sürüyor. Diğer bilim insanları, çözümlerin sadece fosil yakıtların kullanımının aşamalı olarak sonlandırılmasını değil, aynı zamanda insanların kaynakları doğanın yenileyebileceğinden daha hızlı tükettiği gerçeğini de ele alması gerektiğini söylüyor.

Çünkü araştırmacılar, 1990'dan bu yana yaşanan ısınmanın üçte ikisinin, «yüksek tüketimli yaşam tarzları, kişi başına yüksek fosil yakıt kullanımı ve yatırımlar» nedeniyle dünyanın en zengin %10'luk kesimine atfedilebileceğini tahmin ettiklerini belirtiyorlar. Bu nedenle de zenginler arasında «aşırı tüketimin azaltılması», ekosistemlerin korunması ve restore edilmesi ve et ağırlıklı beslenme düzeninden daha bitki bazlı besinlere geçilmesi gibi değişiklikler yapılması çağrısında bulunuyorlar (PHYS, https://phys.org/news/2025-10-humanity-path-climate-chaos-scientists.html#google_vignette, 1 Ocak 2025).

2025 tarihli 'İklim Eşitsizliği Raporu' da servet eşitsizliğinin iklim krizini nasıl tetiklediğini ortaya koyuyor ve bu sorunu

çözmek için yeni politika seçenekleri öneriyor (World Inequality Database, Climate Inequality Report 2025, <https://wid.world/news-article/climate-inequality-report-2025/>, 29 Ekim 2025). Raporun ana bulguları şöyle:

- Zengin bireyler, tüketim ve yaşam tarzları kadar (daha çok da) yatırımlarıyla iklim krizini körüklüyor. Dünya genelinde, en zengin %1'lik kesim küresel tüketime dayalı emisyonların %15'ini oluştururken, özel sermaye sahipliği ile ilişkili küresel emisyonların %41'ini oluşturuyor.
- İklim değişikliği servet eşitsizliğini derinleştirebilirken, iyi tasarlanmış politikalar bu eşitsizliği azaltmaya yardımcı olabilir. Aksi-ne eğer en zengin %1'lik kesim yarının düşük karbonlu varlıklarına sahip olursa, 2050 yılına kadar dünya servetindeki payları %38'den %46'ya çıkacaktır.
- İklim krizi ve servet eşitsizliği gibi ikili zorlukları ele almak için rapor üç politikayı öneriyor: **(i)** Yeni fosil yakıt yatırımlarına küresel bir yasak getirilmesi, **(ii)** varlıkların karbon içeriğine finansal yatırım vergisi uygulanması, **(iii)** düşük karbonlu altyapıya büyük kamu yatırımı yapılması.

2 TÜRKİYE EKONOMİSİNİN DURUMU

Her ne kadar Türkiye ekonomisi önceki yılın aynı çeyreğine göre 2025 yılının dördüncü çeyreğinde (Ekim-Aralık) %3,4 ve yıl genelinde ortalama %3,6 büyümüş olsa da; son 9 aydır büyüme (%4,8'den %3,4'e) yavaşladı (TÜİK, Dönemsel Gayrisafi Yurt İçi Hasıla, IV. Çeyrek: Ekim-Aralık, 2025, 2 Mart 2026).

Bu veriler 2025 yılında ekonomideki büyümenin ağırlıklı olarak deprem bölgelerine yapılan inşaat ve alt yapı yatırımlarından (%10,8) ve hanelerin özel tüketim harcamalarındaki artışlardan (%4,1) kaynaklandığını, ekonomi büyüyüp belli kesimler daha da zenginleşirken tarım sektörünün %8,8 küçüldüğünü, ihracatın azalmasıyla (%0,3) bu sektörün zora girdiğini, ithalatın %4,9 arttığını ama hepsinden önemlisi işgücü ödemelerinin milli gelir içindeki payının yılın bütününde azalarak %33,7'ye kadar gerilediğini ortaya koyuyor.

Böyle bir büyümenin fakirleştirici, ithalata bağımlı, gıda sorununu derinleştirici ve gelir bölüşümünü hem sosyal sınıflar açısından hem de bölgesel olarak daha da adaletsiz bir hale getiren bir büyüme olduğu çok açık.

Tarım, istihdam ve gıda güvenliği açısından kritik öneme sahip bir sektör. Bu sektör ülkemizdeki istihdamın en az %14'ünü oluşturuyor ve milyonlarca küçük çiftçi gıda maddelerinin çoğunu üretiyor. Ancak birçok çiftçi, geleneksel uygulamalar ve pazarlara, finansmana ve teknolojiye sınırlı erişim ve yüksek vergiler ve kredi borçları nedeniyle yoksulluk içinde yaşıyor. Bu da tarımsal üretimin azalmasıyla ve köylülerin kentlere göç etmesiyle sonuçlanıyor.

Türkiye ekonomisi “K” biçiminde büyüyor!

Kısaca, Türkiye’de kapitalizm altında sağlanan ekonomik büyüme ne denli yüksek olursa olsun, bu nitelikli istihdam yaratan, gelir dağılımını iyileştiren, yoksulluğu ve işsizliği ortadan kaldıran ve doğayı koruyan bir büyüme değildir. Aksine bu sorunların üzerini örtmek için kullanılan bir kavramdır. Bu yüzden de “K” harfindeki gibi kapitalist büyüme zengini daha zengin yaparken (K’nin üst ucu), yoksulu daha da yoksullaştırıyor (K’nin alt ucu).

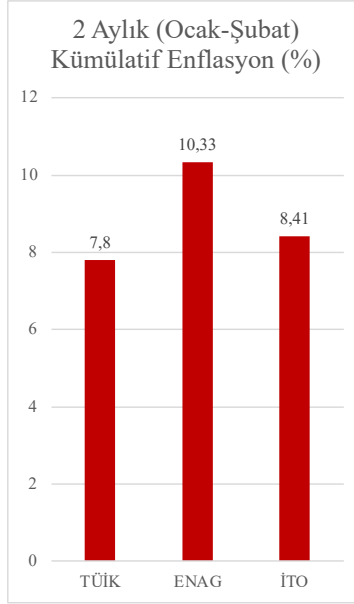
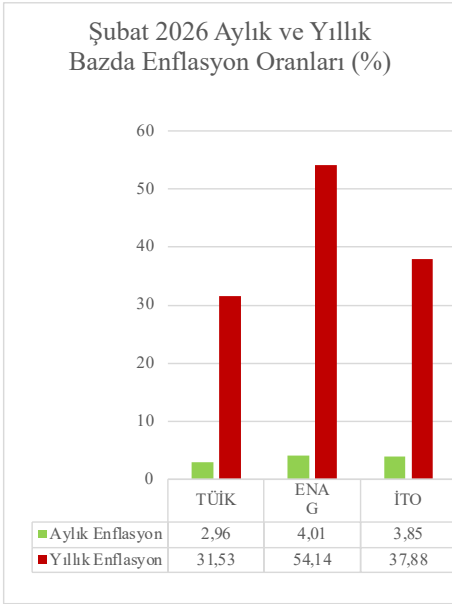
İmalat sanayi ise, normalde ekonomik büyümeyi ve modernizasyonu teşvik eder. Otomobiller ve elektronik cihazlardan kimyasallara, inşaat malzemelerine ve tekstil ürünlerine kadar ekonomilerin ve insanların gelişmesini sağlayan malları üretirken, ithalat bağımlılığını azaltır; iç pazarları ve ihracatı destekler. Sektör ayrıca, farklı beceri düzeylerinde istihdam yaratarak, özellikle kadınların kayıt dışı çalışmalardan güvenli ve kayıtlı istihdama geçmelerine yardımcı olur. Oysa Türkiye’de genel olarak mevsim etkisinden arındırılmış istihdam oranı %47,9 gibi düşük bir oranla, Avrupa ülkelerinin çok gerisindedir.

Daha da önemlisi, imalat sanayi üretiminin geçen yılın Aralık ayında %2,7 oranında azalması, bu sektörün içinde bulunduğu zor durumu yansıttır ve özellikle de bu sektördeki istihdam daralmasının ve artan işsizliğin boyutlarının büyüdüğünü gösteriyor. Nitekim 2025 Kasım ayında ücretli çalışan sayısı yıllık olarak tüm sanayi sektöründe %3,6 azaldı (TÜİK, Ücretli Çalışan İstatistikleri, Kasım 2025, 30 Aralık 2025).

Oysa istihdam sadece yoksulluktan kurtulmanın bir yolu olmakla kalmaz, aynı zamanda saygınlık, umut ve istikrar da sağlar. Nitelikli ve iyi ücretli işler, kendi kendine yeten ekonomiler oluşturur, insani ihtiyaçları azaltır ve mal talebini artırarak kalkınmanın hem sürdürülebilir hem de barışlı olmasını sağlar.

TÜİK'in Enflasyon Sepeti ile Emekçilerin Buzdolabı Dolmuyor!

“Enflasyon düşecek” masalları yeni yılın ilk aylarında bir kez daha hayatın gerçeklerine çarparak dağıldı. TÜİK tarafından açıklanan Ocak 2026 enflasyon verisi %4,84; Şubat 2026 enflasyon verisi ise %2,96 olarak gerçekleşti (TÜİK, Tüketici Fiyat Endeksi, Şubat 2026, <https://veriportal.tuik.gov.tr/press/58287>, 3 Mart 2026).

Bu tablo, Türkiye'deki sınıfsal ayrışmanın matematiksel kanıtıdır. Piyasa katılımcıları, enflasyonun %22'ye düşeceğini hayal ederken, halkın beklentisi %48,81 seviyesinde çakılı kalmış durumdadır. Daha da vahimi, halkın geleceğe dair umudunun tamamen çökmesidir. Gelecek 12 ayda enflasyonun düşeceğine inananların oranı bir önceki aya göre 4,63 puanlık sert bir düşüşle %20,33 seviyesine geriledi. Başka bir deyişle her 5 kişiden 4'ü fiyat artış hızının azalacağına artık inanmıyor (TCMB Veri Yönetişimi Ve İstatistik Genel Müdürlüğü, Anketler Ve Endeksler Müdürlüğü, Şubat 2026. <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/6325af8e-24a6-446d-abc8-49bb8e9f3b6b/SEB-Rapor.pdf?>).

2026 yılı küresel gıda enflasyonu tahmini

Piyasa katılımcılarının iyimserliğinin aksine, halkın mutfağında yangın devam ediyor. Visualcapitalist tarafından yayımlanan verilerde ise 2026 yılında Türkiye'nin %25,1 ile gıda fiyatları en fazla artan üçüncü ülke konumunda olacağı görülüyor.

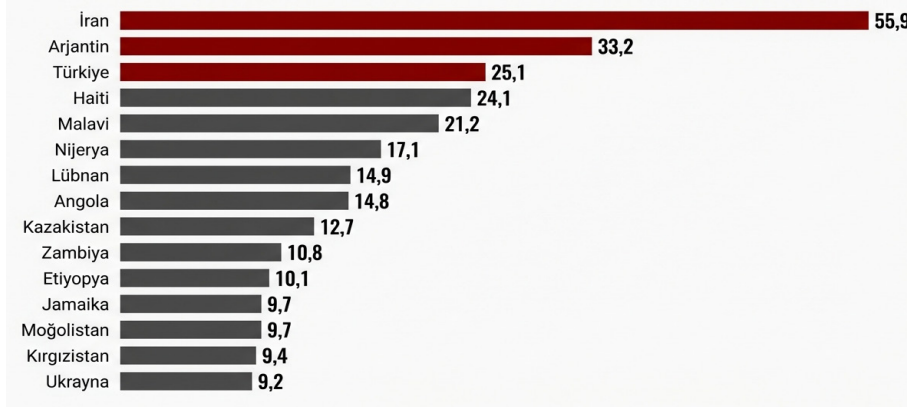
TÜİK'e göre Şubat 2026'da aylık %2,96 olan enflasyon, İTO'nun hesaplarına göre %3,85; ENAG'ın hesaplarına göre ise %4,01 olarak gerçekleşti. Merkez Bankası Başkanının yılın ilk iki ayında enflasyonun “dalgalanabileceğine” dair açıklaması, aslında yüksek enflasyonun ilk habercisiydi. Zira eğer rakamlar düşük gelecek olsaydı, dalgalanma değil müjde olarak duyurulurdu.

Üstelik 2026 yılında Yeniden Değerleme Oranı (YDO) geçen yıla göre çok daha düşük (%25,49) ve vergi artışları da YDO'nun altında tutuldu (%18,95). Buna rağmen yılın ilk ayında %4,84; ikinci ayında ise %2,96 gibi yüksek bir orana ulaşılmış olması, enflasyonun artık kontrol edilemez bir evreye girdiğini gösteriyor. 2026 yılının, emekçiler için bir iyileşme yılı değil, çok daha zorlu bir geçim savaşının başlangıcı olacağı anlaşılıyor.

Piyasalar iyimser, mutfakta ise yangın var: güven erozyonu rakamlara yansdı

Ekonomi yönetimi ve sermaye çevrelerinin dünyası ile işçi sınıfının mutfağı arasındaki uçurum, Merkez Bankası tarafından hazırlanan “Sektörel Enflasyon Beklentileri” raporunda tüm çıplaklığıyla görülüyor.

Beklenti Grubu	12 Ay Sonrası Enflasyon Tahmini (%)	Aylık Değişim (Puan)
Piyasa Katılımcıları	22,10	0,10 (Azalış)
Reel Sektör	32,00	0,90 (Azalış)
Hane Halkı	48,81	0,00 (Değişim Yok)

Kaynak: (<https://www.visualcapitalist.com/mapped-where-food-inflation-will-hit-hardest-in-2026/>)

İran ve Arjantin gibi kronik ekonomik krizlerle veya ağır yaptırımlarla boğuşan ülkelerin hemen ardından gelmesi, Türkiye ekonomisinin “gelişmiş” veya “gelişmekte olan” diğer pek çok ülkeden negatif yönde ayrıştığını gösteriyor. Grafikte Türkiye’nin altında yer alan Haiti, Malavi ve Nijerya gibi ülkeler, genellikle iç savaşlar, derin siyasi istikrarsızlıklar veya altyapı yetersizlikleri ile anılan ekonomiler. Savaşın doğrudan içinde olan Ukrayna’nın listenin sonunda (%9,2) yer alması, Türkiye’deki gıda enflasyonunun sadece dışsal faktörlerle açıklanamayacağını, yapısal ve içsel bir sorun olduğunu gösterirken, ülkenin satın alma gücü ve gıda güvenliği açısından ciddi bir alarm veriyor. Gıda enflasyonunun genel enflasyonun üzerinde seyretmesi, özellikle dar gelirli emekçilerin bütçesinde gıdaya ayırdığı payın artması ve dolayısıyla yaşam standartlarının düşmesi anlamına geliyor.

TÜİK’in enflasyon sepeti: banyo paspası karın doyurmuyor!

TÜİK, 2026 yılıyla birlikte tüketici sepetinde yaptığı değişikliklerle de gündeme geldi (TÜİK Tüketici Fiyat Endeksi Ana Grup ve Temel Başlık Ağırlıkları (2003=100) Ankara: 2025; TÜİK, Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE) Mal ve Hizmet Sepeti ve Ağırlıkları (2025=100) Ankara: 2026). Bu değişiklikleri emekçinin enflasyonu açısından değerlendirdiğimizde, karşımıza oldukça tartışmalı bir tablo çıkıyor. Örneğin; “elektrikli araç şarj ücreti” veya “kurye hizmeti” gibi kalemlerin eklenmesi, modern tüketim kalıplarını yakalayabilmek için doğru bir adım olabilirse de sepetin bütünü ve maddelerin ağırlıkları emekçilerin enflasyonunu yansıtmaktan son derece uzak.

Enflasyon sepeti, bir kez daha ekonomik verilerin teknik olarak doğru olmasının, hayatın gerçeğini yansıttığı anlamına gelmediğini gösteriyor.

Konut ve kira ağırlığındaki sert düşüş

Bilindiği üzere konut ve kira harcamaları emekçilerin giderlerinin en büyük bölümünü oluşturuyor. Enflasyon hesabında konut ve kira harcamalarının ağırlığının da buna uygun olarak belirlenmesi beklenir. Konut ve kira harcamaları, emekçinin bütçesindeki en büyük deliktir. Ancak TÜİK, teknik bir operasyonla bu yükü kâğıt üzerinde hafifletti; konut grubunun ağırlığını %15,22’den %11,40’a düşürdü. Özellikle büyükşehirlerde bir emekçinin maaşının %30-50’sini kiraya verdiği bir dönemde, enflasyon sepetinde konutun ağırlığının azaltılması, açıklanan enflasyonun sokağın enflasyonundan biraz daha kopmasına neden oldu.

Gıdanın ağırlığı da azaltıldı

İktisat biliminde “Engel Kanunu”, gelir azaldıkça gıdaya ayrılan payın arttığına işaret eder. Bu olguya rağmen bir başka ana harcama

kalemi olan gıda ve alkolsüz içecekler kategorisinin ağırlığı da %24,9’dan %24,4’e düşürüldü. Türkiye’de gıdanın sepet ağırlığının düşmesi, enflasyon hesabının giderek orta-üst sınıfın harcama alışkanlıklarına göre tasarlandığını kanıtlıyor.

Lokanta ve otellerin ağırlığı arttı

TÜİK, lokanta ve otellerin enflasyon sepetindeki ağırlığını %8,3’ten %11,1’e çıkardı. Geçim derdi çeken bir işçi için dışarıda yemek bir lüks haline gelmişken, bu kalemin ağırlığının artırılması sepeti biraz daha lüks odaklı hale getirdi. Dışarıdaki yemek fiyatları ve tatil yapmanın maliyeti hızla artsa bile, asgari ücretle geçinen milyonlar zaten bu hizmeti tüketemediği için bu artış da günümüz Türkiye’sinde emekçinin enflasyonunu yansıtmıyor. Diğer yandan yıllık 240 milyar TL ciro hacmi olan dizel otomobiller ve özellikle büyük kentlerde emekçinin cebini yakan otopark ücretleri sepetten çıkarıldı. Bu ana harcama kalemlerinin yerine ise kuru hurma, banyo paspası, güneş kremi ve termos eklendi. Halkın işe gitmek için boğuştuğu ulaşım maliyetlerini bir kenara bırakan TÜİK, her gün yeni banyo paspası satın alan haneler hayal ediyor. Büyük kalemler gizleniyor; TÜİK’in sepetine koyduklarıyla emekçilerin karnı doymuyor.

Özetle TÜİK’in sepeti, ortalama bir Türkiye profili çizmeye çalışsa da gelirinin neredeyse tamamını barınma ve beslenmeye ayıran dar gelirliyi temsil etmekten uzaklaşıyor, daha çok orta-üst gelirlinin tüketim alışkanlıklarına yaklaşıyor.

Hedefler ve gerçekler: %16 artık bir hayal

2026 yılına girmeden önce yılsonu enflasyon hedefi %5 olarak belirlenirken, Orta Vadeli

Programda (OVP) ve TCMB'nin Enflasyon Raporunda %16 olarak tahmin edilmişti. TCMB bu yeni raporunda 2026 yılsonu enflasyon tahminini %16 olarak korumaya devam etti. Ocak ve şubat ayı enflasyon verisiyle birlikte bu tahmin ve hedeflerin matematiksel olarak tutmasının imkânsız olduğu ortaya çıktı. Zira basit bir hesaplama %16 hedefine ulaşmak için yılın kalan 10 ayında aylık artışın ortalama %0,72'yi geçmemesi gerekiyor.

Diğer yandan Merkez Bankası "Türkiye'de Enflasyonun Ana Eğilimini Ölçmeye Yönelik Yeni Bir Yöntem" başlıklı bir çalışma tebliği yayımlayarak "enflasyonu daha doğru ölçmek ve geleceği daha iyi tahmin etmek için MUCSVO isimli yeni bir matematiksel model geliştirdiğini" açıkladı (TCMB, A New Method for Measuring Underlying Inflation in Türkiye, February 2026). MUCSVO, aslında Merkez Bankasının "Enflasyon neden düşmüyor?" sorusuna verdiği akademik ve fazlasıyla teknik bir yanıt.

Modelin temel amacı, enflasyon verisinden "geçici şokları" ve "aykırı değerleri" ayıklamak. Oysa toplumun geniş kesimleri için "aykırı değer" olarak adlandırılan şey; o ay ödemek zorunda kaldığı fahiş kira artışı veya bir anda ikiye katlanan ekmek fiyatıdır. Merkez Bankası bu modelle "aslında enflasyon düşük, sadece bazı kalemler bozuyor" diyerek bir nevi istatistiksel bir teselli arıyor. Nitekim enflasyon sepetinde hizmet grubunun ağırlığı %31 iken bu grubun enflasyona katkısının %55 olduğunu ileri süren tebliğ, tesellinin arandığı yeri gösteriyor. Başka bir

deyişle, bu yeni ölçüm yöntemi ile kira, eğitim, lokanta, ulaşım gibi kalemlerin yer aldığı emek yoğun hizmet sektöründe ücretleri baskılayan ve talebi kısmının yolları meşrulaştırılacaktır.

Son olarak 28 Şubat'tan itibaren ABD ve İsrail'in İran'a başlattığı saldırılar tırmanarak sürüyor ve tüm Bölgeye doğru yayılıyor. Bu savaşın başta petrol ve gübre fiyatları olmak üzere çok sayıda önemli girdinin fiyatlarını artırması kaçınılmaz. Bu da enerji ve hammadde açısından dışa bağımlı bir ülke olan Türkiye'de üretim maliyetlerinin ve enflasyonun daha da artacağını bir göstergesidir.

Türkiye İşgücü Piyasası: İşsizler ve İşsizlikle Tehdit Edilenler

Dar ve geniş tanımlı işsizlik arasında 9 milyon kişilik uçurum!

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından açıklanan Ocak 2026 İşgücü İstatistikleri Bültenine göre, mevsim etkisinden arındırılmış dar tanımlı işsizlik oranı %8,1 olarak gerçekleşti. Bu oran, son 20 yılın en düşük seviyelerinden biri olarak duyuruldu. Ancak TÜİK'in açıkladığı işsizlik oranı, yalnızca son dört hafta içerisinde aktif olarak iş arayan, iş bulunduğu takdirde 2 hafta içinde işbaşı yapabilecek durumda olan kişileri kapsıyor. Umudunu yitirdiği için iş aramayan ancak çalışmaya hazır olan ve eksik istihdam edilen milyonlar ise denklemin dışında bırakılıyor.

Nitekim TÜİK'in atıl işgücü olarak tanımladığı, geniş tanımlı işsizlik oranı %29,9 düzeyinde seyrediyor. Başka bir deyişle, Türkiye'de her 3 ya da 4 kişiden biri aslında işsizlik sarmalının içinde bulunuyor.

Dar ve geniş tanımlı işsizlik verileri, Ocak 2026

Ocak 2026	Resmi (Dar Tanımlı)	Geniş Tanımlı (Atıl İşgücü)
İşsizlik Oranı	↑%8,1	↑%29,9
İşsiz Sayısı	~2,8 Milyon	~11,9 Milyon

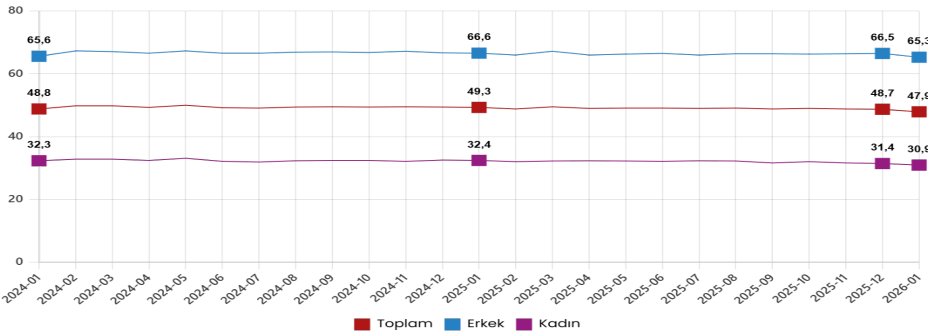
Yukarıdaki tablodan, resmi istatistiklerin 9 milyonu aşkın işsizi görmezden geldiği anlaşılıyor. Bu durum istatistiksel bir sapmadan ziyade siyasal bir tercihtir. İşsizliğin dar tanıma hapsedilmesi, sosyal politikaların yetersizliğini perdeliyor ve işsizlik sigortası fonu gelirlerinden gerçek hak sahiplerine pay ayrılmasını engelliyor. İşsizlik sorunu bireyselleştiriyor; yük, tamamen işsizin sırtına yıkılıyor.

İstihdamın niteliği: "Çalışmak yoksullaştırır mı?"

Türkiye'de yalnızca bir iş sahibi olmak, uzun zamandır bir refah göstergesi olmaktan çıkmış durumdadır. İstihdamda yer alan 31,9 milyon kişinin büyük bir bölümü, güvencesiz ve düşük ücretli işlerde çalışıyor. 2026 yılı için belirlenen

28.075 TL net asgari ücret, yüksek enflasyon ve barınma krizi karşısında bir yaşam ücreti değil, “hayatta kalma” ücreti niteliği taşıyor.

Mevsim etkisinden arındırılmış istihdam oranı, Ocak 2024 - Ocak 2026

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri, Ocak 2026.

Özellikle asgari ücretin ortalama ücret haline gelmesi, Türkiye işgücü piyasasının en büyük yapısal sorunudur. Toplumun %50'den fazlasının asgari ücret ve civarında bir gelirle yaşamaya zorlanması, emeğin milli gelirden aldığı payın hızla gerilemesine neden olmuştur. Bu durum, “çalışan yoksulluğu” olarak tanımlanan, bireyin bir işi olmasına rağmen temel ihtiyaçlarını karşılayamadığı bir prekarya sınıfını kalıcı hale getirmektedir.

Şüphesiz, işsizlik verilerindeki en dramatik kırılma, kadın ve genç istihdamında yaşanıyor. 15-24 yaş grubundaki dar tanımlı işsizlik %14,3 olarak görünse de ne eğitimde ne istihdamda (NENE) olan gençlerin oranı alarm vermeye devam ediyor. 15-24 yaş arası gençlerin %25,4'ü ne eğitimde ne istihdamda yer alıyor. Başka bir deyişle her dört gençten birisi “ev genci” kategorisinde.

Geniş tanımlı kadın işsizliği ise %39,3 ile toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin en çıplak halini gösteriyor. Erkekler ile kadınlar arasındaki geniş tanımlı işsizlik farkı 15,1 puan açıldı. Kadın emeği, kriz dönemlerinde ilk gözden çıkarılan ve ev içi emeğe hapsedilen yedek işgücü ordusu muamelesi görmeye devam ediyor.

Özetle, Türkiye işgücü piyasası niteliksel bir çöküş içindedir. Resmi rakamların üzerini örttüğü her 1 puanlık düşüşün altında, yoksullaşan, geleceksizleşen ve örgütlenme hakkı gasp edilen milyonlarca işçi bulunuyor. Mevcut veriler, sendikal mücadelenin artık sadece ücret artışı eksenli bir pazarlıkla sınırlı kalamayacağını gösteriyor. Sendikalar için 2026 ve sonrası, bir “güvenceli, nitelikli, adil istihdam” mücadelesi yılı olmalıdır.

Ülkemizden Açlık ve Yoksulluk Ücreti Manzaraları

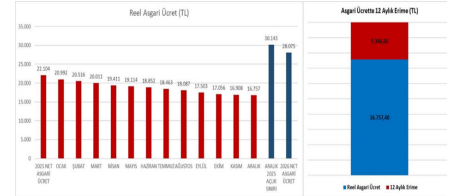
Bu yıl için geçerli olmak üzere, ülke tarihinde ilk kez hem asgari ücretlinin hem de en düşük işçi, Bağ-Kur ve memur emeklisinin sözde zamlı ücretleri top yekûn açlık sınırının altında kaldı.

Asgari ücrete gerçekte zam yapılmadı!

Öncelikle, 2026 yılı boyunca geçerli olacak asgari ücret, iktidar ve işveren sendikası tarafından tek taraflı olarak 28.075 TL olarak belirlendi ve 10 milyona yakın asgari ücretli ve ailesine dayatıldı. Her ne kadar bu ücret %27'lik bir artışa tekabül etse de bu artış gerçek artış değil ve yaraya merhem olmayı bir kenara bırakalım, yara bandı bile olmadı.

Bir yılda asgari ücret 5.347 TL eridi

İlk olarak, bu artış aralık ayı sonu itibarıyla %30,89 olarak açıklanan resmi TÜİK enflasyonunun dahi 3,89 puan altında kaldı. Böylece asgari ücretlinin enflasyon nedeniyle kaybı 12 ayda 5.347 TL oldu.

Grafik bu durumu açıkça ortaya koyuyor. Çünkü %27'lik zam olarak tanıtılan düzenlemeyle verilen fark 5.971 TL. (28.075 TL-22.104 TL). Buna karşılık bu yılda asgari ücretteki erime 5.347 TL'yi aşıyor. Geriye sadece 624 TL kalıyor. Kısaca bu “zammış gibi” sunulan şey aslında 2025 yılında 12 ayda enflasyon nedeniyle ortaya çıkan kaybı karşılamaya ancak yetiyor. Yani asgari ücrete gerçek anlamda sadece 624 TL'lik bir zam yapıldı. Bu da sadece %2,8 demek oluyor. (Yani %27'lik bir zam söz konusu değil).

Açlık sınırının altında bir asgari ücret

İkinci olarak, yeni asgari ücret TÜRK-İŞ'in aralık ayı 4 kişilik bir ailenin açlık sınırı olan 30,143 TL'nin de altında kaldı. Yani aileleriyle birlikte yaklaşık 30 milyonluk bir emekçi kitlesi bu yıl da açlık sınırının altında bir gelir ile yaşamaya mahkûm edildi.

Açlık sınırının altında en düşük işçi emeklisi ve Bağ-Kur emeklisi aylığı

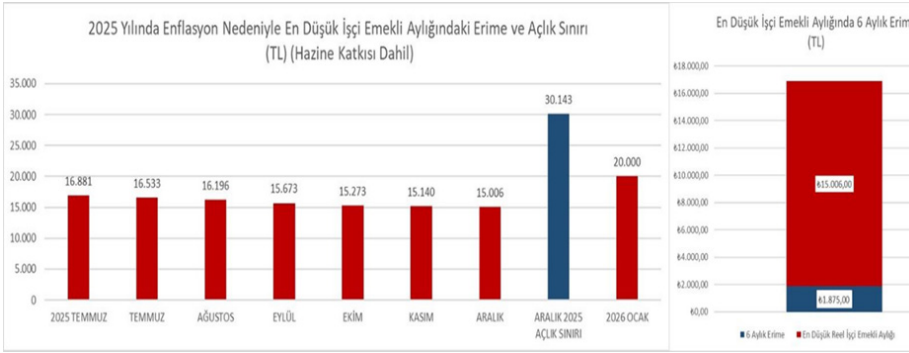
Emeklilerin durumu çok daha vahim. Türkiye'de 16 milyon civarında işçi ve memur emeklisinin bulunduğu biliniyor. Bunun içinde en düşük ücret alanların sayısı ise 5,5- 6 mil-

yonu buluyor. Ocak ayının enflasyonunun açıklanmasının ardından bu kesimde yer alan işçi emeklilerine yapılan altı aylık sözde artış (%12,19) ile birlikte bu kesimin aylığı 16.881 TL'den 18.938 TL'ye çıktı. Bu ücret, tepkiler üzerine, hazine yardımı ile 20,000 TL'ye yükseltildi. Yani sadece kabaca 1.000 TL'lik bir ek artış yapıldı.

Ayrıca bu rakam da hem aralık ayı açlık sınırının 10.143 TL altında hem de asgari ücretin 8.104 TL altında kalıyor. Önümüzdeki altı ay boyunca açlık sınırının giderek daha da artacağı dikkate alındığında, işçi emeklilerinin bu yılı da açlık içinde geçireceği çok net.

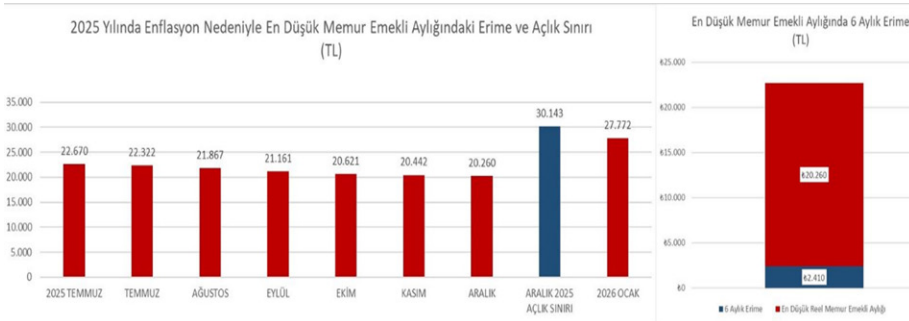
Sanal bir artış!

Keza yapılan bu artış da sanal bir artıştır. Çünkü aşağıdaki grafikten de görülebileceği gibi, geçen yılın son altı aylık (Temmuz-Aralık) enflasyonu dikkate alındığında bu rakam gerçekte 15,006 TL'ye düşüyor. Yani son altı ayda işçi emeklisinin enflasyon nedeniyle gelir kaybı 1,875 TL oldu. Bir başka anlatımla, son düzenlemeyle 20.000 TL'ye yükseltilen emekli aylığı sanal olarak 3.119 TL, gerçekte ise sadece 1.244 TL arttı.

Açlık sınırının altında en düşük memur emeklisi maaşı

Son olarak, memur ve memur emeklilerine yapılan altı aylık artış (%18,60) ile birlikte en düşük memur emeklisinin aylığı 27.772 TL'ye yükseltildi. Diğerlerine benzer bir biçimde, bu rakam da hem aralık ayı açlık sınırının 2.371 TL altında hem de asgari ücretin 332 TL altında kaldı. Önümüzdeki altı ay boyunca açlık sınırının giderek daha da artacağı dikkate alındığında, memur emeklilerinin bu yılı da açlık içinde geçireceği çok net gözüküyor.

Ayrıca yapılan bu artış da sanal bir artıştır. Çünkü aşağıdaki grafikten de görülebileceği gibi son altı aylık (2025 Temmuz- Aralık) enflasyonu dikkate alındığında bu rakam gerçekte 25.362 TL'ye düşüyor. Yani son altı ayda memur emeklisinin enflasyon nedeniyle gelir kaybı 2.410 TL oldu ve aylıkları sanal olarak 5.102 TL, gerçekte ise sadece 2.692 TL arttı.

Asgari ücretin ve emekli aylıklarının bir sefalet ve açlık ücreti olarak belirlenmesi kuşkusuz öncelikle, milyonlarca işçi ve memur ailesinin temel gıda maddelerinden mahrum kalacağını, işçi çocuklarının- sa bu koşullarda ilerde babalarından ya da annelerinden çok daha geri bir durumda olacaklarının ve bir tür modern kölelere dönüşeceklerinin belirtisidir. Böylece ortada hem yoğun bir emek sömürsü var hem de adaletsizlik ve etik dışı bir durum söz konusudur.

Ayrıca asgari ücretteki artış, diğer çalışanların ücretlerindeki artışı ve emeklilerin aylıklarını da etkilediğinden, seneye yapılacak toplu iş sözleşmelerinde işçi ücretlerine yapılacak artışlar da çok az olacaktır. Böylece asgari ücret ile ortalama ücret arasındaki fark giderek kapanacaktır. Bu da sadece asgari ücretlilerin değil, sınıfın geri kalanının da açlık sınırından kurtulmasını imkânsız hale getirecektir.

Emeklilerin sefaletinin nedeni nedir?

TBMM Genel Kurulu, en düşük emekli maaşını 20 bin liraya çıkartan yasayı kabul etti. Sayıları 5 milyona yaklaşan en düşük emekli maaşına sahip olan emekliler, 20 bin TL. ile nasıl geçineceklerini kara kara düşünmeye başladılar. Ayrıca sayıları 16,5 milyona yakın emekli işçiler, emekli memurlar, emekli esnaf, emekli öğretmenler, emekli sanatçılar, emekli profesörler de geçim derdi ile karşı karşıya.

Sendikamızın üyeleri emekliliği yıllar sonra gelecek bir yaşam evresi olarak görebilir ve ilgilenemeyebilirler. Ancak sayılı gün çabuk geçiyor. Öyle bir gün gelir ki "emekli olur-

sam ücretim ne olur?” sorusunu sorar ve geçinemeyeceğimizi anlarız. Artık ikinci iş arayışı başlar. Bu durumu yaşamamak için her üyemiz emeklilikte ilgili her düzenlemeyi yakından izlemelidir.

Her toplumsal kesim mevcut emekli aylıklarıyla emekli aylıklarının yol açtığı sefaletin farkında. Sokaktaki emekli eylemleri de bu sorunun altını açık biçimde çiziyor. Siyasal iktidar da Tamamlayıcı Emeklilik Sisteminin (TES) peşinde çünkü emekli aylıklarının yeterli olmadığını biliyor. Ancak TES, çalışanlar için yeni kesintiler ve hak kayıpları demek. TES, emeklilikte “ikinci aylık” vaadiyle sunulsa da gerçek hayatta bunun bir karşılığı yok. Emeklilikte adaletin ve emekli aylıklarını artırmanın yolu TES gibi parçalı çözümlerden değil, kamu emeklilik sistemini güçlendirmekten geçiyor.

Türkiye’de emeklilik sisteminin durumu küresel raporlarda da yer alıyor. 2025 yılı Küresel Emekliler Endeksine bakalım. Bu endeksin 2025 yılı sonuçlarına göre ülkelerin emeklilik sistemleri, yeterlilik, sürdürülebilirlik ve bütünlük ölçütleri ve alt ölçütlerine göre A, B+, B, C+, C, D ve E kategorilerine göre sınıflandırılmaktadır. Hollanda, Danimarka, İzlanda, Singapur ve İsrail A grubunda yer alıyor ve bu ülke grubu için şu değerlendirme yapılıyor: İyi faydalar sağlayan, sürdürülebilir ve yüksek düzeyde bütünlüğe sahip sağlam bir emeklilik gelir sistemi. Türkiye bu gruplar arasında alt sıralarda, D kategorisi içinde yer alıyor ve bu grup için yapılan değerlendirme şu şekilde özetleniyor: “Bazı arzu edilen özelliklere sahip olmakla birlikte, ele alınması gereken önemli zayıflıklar ve/veya eksiklikler de bulunan bir sistem; bu iyileştirmeler yapılmazsa, etkinliği ve sürdürülebilirliği şüpheli hale gelir.”

Emeklilerin sefaletine yol açan etkenler neler? Yıllarca çalışmış, emek vermiş memura, işçiye, esnafa reva görülen bu ücretler neden bu kadar düşük? Enflasyon mu? Ekonomik zorluklar mı? Deprem harcamaları mı? Bunlar kök nedenler değil. Emeklileri yoksulluğa iten asıl neden iki büyük sosyal güvenlik düzenlemesi! İlk düzenleme 1999’da MHP-DSP-ANAP Koalisyon hükümeti döneminde yapıldı. Emeklilik yaşı sert biçimde yükseltildi, aylık bağlama oranları ve aylıkların alt sınırı düşürüldü. EYT bu dönemde ortaya çıktı.

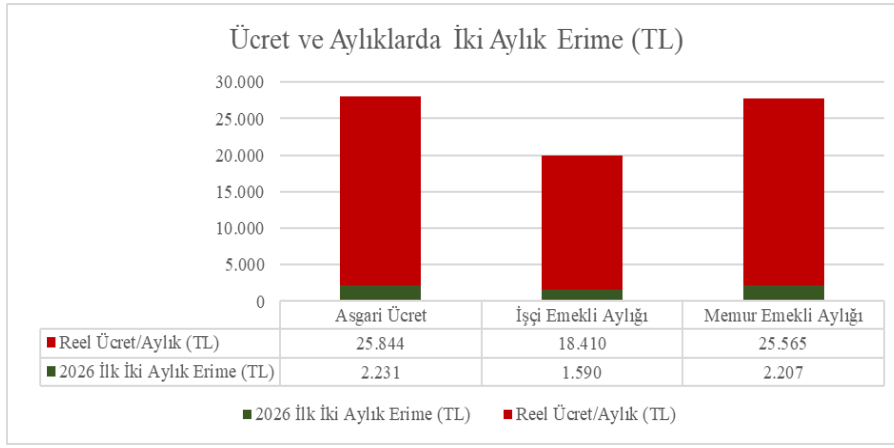
Mevcut siyasal iktidar, 2008’de yaptığı ikinci düzenleme ile sistemi kılcallara kadar yaydı ve derinleştirdi. Yoksulluğu yok edeceği vaadine karşın iktidar, aylık bağlama oranlarını daha da düşürerek emekliyi yoksullaştırdı. Büyümeden emeklinin alması gereken payın yüzde 70’ini ortadan kaldırdı. Aylıkların alt sınırını yüzde 35’te tuttu. Bu iki düzenleme ile emekli aylıkları düşüyor, çünkü böyle istendi, böyle planlandı. Aylık hesaplama yöntemini emekli aylıkları düşecek şekilde değiştirdiler. 2000’li yılların başında sosyal güvenlik “en büyük kara delik, bütçeye yük” diyerek IMF kaynaklı sözde sosyal güvenlik reformlarını harfiyen uyguladılar. Bu değişiklikler bir rastlantı ile oluşmadı. Sistemin amacı daha düşük emekli aylığıydı. Şimdi oy verdiğimiz siyasal partilere sormamız gerekiyor: Emeklileri açlığa mahkûm eden bu düzenleme yapılırken sizler ne yaptınız?

Bu düzenlemeler emeklilerin lehine değiştirilebilir mi? Elbette değişebilir. Ancak bunun için emekten ve emekliden yanan bir sosyal politika/ sosyal güvenlik politikası için kararlı bir toplumsal muha-

lefet ve kararlı bir siyasal duruş gereklidir. 1999 öncesinde emekli aylıklarının alt sınırı (asgari emekli aylığı) yüzde 70 idi. Emekli aylıklarının alt sınırı 1999’da 4447 sayılı yasayla bu oran yüzde 35’e indirildi. Emeklinin yoksulluktan kurtulması için ilk olarak yapılması gereken şey, yasal bir düzenlemeyle alt sınırın tekrar yüzde 70’e çıkarılması ve aylık bağlama ile güncelleme oranlarının yükseltilmesidir. Hem siyasal iktidarın hem de muhalif partilerin kamucu bir emeklilik sistemi ve emeklilerin insan onuruna yaraşır bir yaşam sürdürebilmeleri için gerekli düzenlemeleri bir an evvel başlatması gerekmektedir.

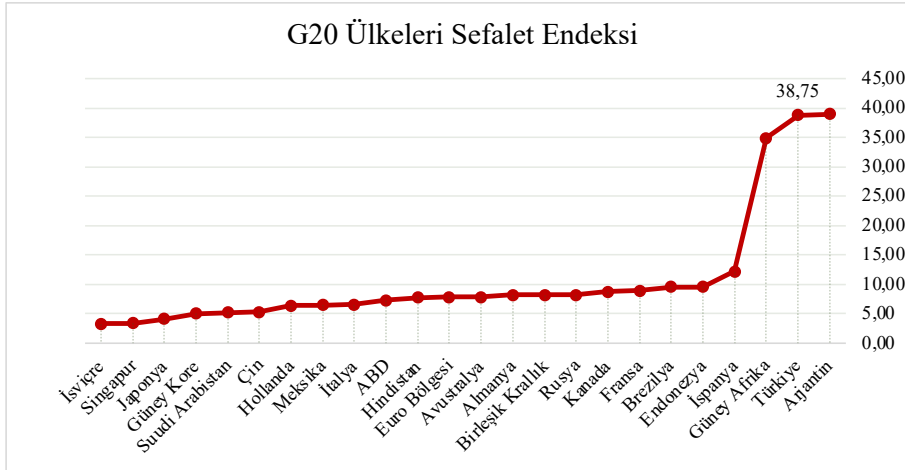
Ücret ve aylıklarda yılın ilk iki ayının bilançosu

Aşağıdaki grafik, 2026 yılının henüz ilk iki ayında asgari ücretliler ile emeklilerin cebindeki paranın nasıl buharlaştığını ortaya koyuyor. Asgari ücretin 2.231 TL, memur emekli aylıklarının ise 2.207 TL’sinin daha yılın başında enflasyon nedeniyle erimesi, yapılan artışlarının sadece kâğıt üzerinde kaldığını gösteriyor. Özellikle en düşük gelir grubunu temsil eden işçi emeklilerinin aylığındaki 1.590 TL’lik erime, bu kesimin en temel insani ihtiyaçlarını bile karşılayamaz hale getirildiğini ve adaletsiz ekonomik düzenin faturasının yine emekçiye ve emekliye kesildiğini gösteriyor.

Türkiye Sefalet Endeksi'nde zirveye oynuyor!

En basit tanımıyla bir ekonomideki mutsuzluk seviyesini ölçmeye çalışan bir gösterge olan uluslararası Sefalet Endeksi, yıllık enflasyon oranı ile işsizlik oranının toplanmasından elde ediliyor. Zira bir birey için ekonomik bakımdan en kötü senaryo aynı anda hem işsiz olması hem de fiyatların var olan parasıyla bir şey satın alamayacağı kadar artmasıdır. Dolayısıyla Sefalet Endeksi puanı yükseldikçe, toplumun refah seviyesi düşüyor; toplumsal huzursuzluk artıyor. Aşağıdaki grafik, mevcut son veriler üzerinden G20 ülkelerinin sefalet endeksi- ni karşılaştırıyor:

Kaynak: Trading Economics, Şubat 2026. (İşsizlik ve enflasyon oranları üzerinden tarafımızca hesaplanmıştır.)

Grafikten görülebileceği gibi, güncel veriler ışığında Türkiye, G20 ülkeleri arasında sefalet endeksinde açık ara zirveye oynuyor. Endekste çoğu ülkenin skoru, 5 ila 8 puan bandında seyrederken, Türkiye 38,75 puan ile Arjantin'den sonra en yüksek skora sahiptir. Dahası endekste hesaba katılan işsizlik oranının dar tanımlı işsizlik (%8,1) olduğu göz önüne alındığında, halkın hissettiği sefaletin boyutunun çok daha sarsıcı olduğunu söylenebilir. Başka bir deyişle, Türkiye, çalışan yoksulluğunun toplumsal norm haline geldiği bir yoksulluk ve sefalet sarmalının içindedir.

Düşük ücretlerle ekonomik büyüme sürdürülebilir olmaktan çıkıyor!

Diğer taraftan, yüksek (!) ekonomik büyüme de tehlikededir. Çünkü asgari ücretin ve emekli aylıklarının bu denli düşük tutulması (orta ve uzun vadede), ekonominin büyümesinin sürdürülmesini zorlaştı-

racaktır. Yeni reel yatırımların son derece yetersiz olduğu, ihracatın olumsuz uluslararası konjonktür ve ülkenin düşük teknoloji ihracat yapısından ötürü tıkanma noktasına geldiği ve verimlilik yönü büyümenin kaynağı olan teknolojik ilerlemenin sağlanamadığı bir ortamda, ekonomiyi büyütebilmenin yolu olarak geriye inşaat ve tüketim harcamalarını artırmak kalıyor. Nitekim son yıllarda Türkiye ekonomisi asıl olarak özel tüketim harcamalarındaki hızlı artışlarla büyütülüyor. Bu bağlamda iç talebin güçlü olması gerekiyor.

İç talebin asıl belirleyeni başta ücretler olmak üzere gelirlerdir. Ücret/gelir artışlarıyla desteklenen bir büyüme stratejisi ise hem gelir bölüşümü eşitsizliğini azaltabilir hem de ekonomik büyümeyi hızlandırabilir. Çünkü hanelerin çoğunluğunun gelir kaynağı ücretlerdir. Ciddi boyutlardaki reel ücret artışları ise tüketim harcamalarının artmasına yol açar (zira düşük gelirlielerin tüketim eğilimleri yüksektir). Bu yüzden de toplam talebin ekonomik büyümedeki rolü açısından gelir bölüşümü eşitsizliği sıkıntılı bir durumdur. Bunu iyileştirecek ücret artışları ise ekonomik canlanmayı ve büyümeyi hızlandırır.

Emekten yana istikrarlı bir bölüşüm de sağlayabilecek bir "ücret destekli ekonomik büyüme" stratejisinin ilkeleri şunlardır:

- Asgari ücretin istisna olarak kabul edilerek, ücretlerin genel olarak bir ailenin geçimini onurlu bir biçimde sağlayabilmesine imkân veren bir düzeye çıkartılması.
- İşçi sendikalarının güçlendirilmesine ve toplu pazar-

lık sisteminin kapsayıcılığının genişletilmesine hizmet eden yasal değişikliklerin yapılması.

- Ülkede barış ve demokrasinin inşa edilmesi ve hukukun üstünlüğünün sağlanması.

Emeğin üretimden ve toplam gelirden adil bir pay aldığı, yoksulluğun bütünüyle ortadan kaldırıldığı, sadece ekonomik büyüme değil, aynı zamanda sosyal ekonomik kalkınmanın gerçekleştirildiği bir

Türkiye'nin inşa edilebilmesi için bunun sosyal altyapısının da kurulması gerekiyor. Demokratikleşme ve toplumsal barış bu sosyal alt yapının iki olmazsa olmazıdır.

10 No.lu İşkolu: Yeni Proleterleşme Alanı

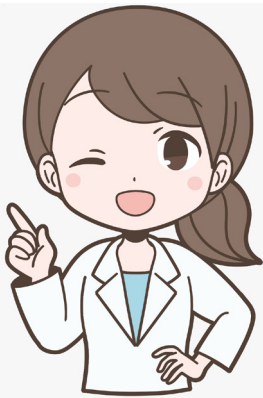
Türkiye'de emek piyasasının merkez üssü, 4,5 milyonu aşkın işçiyle en büyük işkolu olma niteliği taşıyan 10 No.lu (Ticaret, Büro, Eğitim ve Güzel Sanatlar) işkoludur. 10 No.lu işkolu, bildiğimiz anlamıyla *beyaz yakalı* efsanesinin çıktığı, diplomaların değersizleştiği bir yeni proleterleşme alanıdır.

Kampüslerden plazalara, bakanlıklardan zincir marketlere uzanan bu devasa yelpazede, sendikalaşma oranı %7,11 ile sınırlı. Türkiye'de hâlihazırda %14,45 ile son derece düşük olan genel sendikalaşma oranının da yarısına denk gelen bu oran, işkolundaki örgütsüzlüğün boyutlarını gözler önüne seriyor. Sendikasızlık ve güvencesizlik, işkolunda asgari ücreti bir üst sınır haline getirirken uzmanlık ve kıdem, "asgaride eşitleme" tuzağı altında eziliyor. Üniversite mezunları ile mavi yakalı işçiler yoksullukta ortaklaşıyor. İşkolundaki sömürü, sadece düşük ücretlerle de sınırlı değil: Uzaktan çalışma ve belirli süreli sözleşmeler, kıdem tazminatını ve mesai kavramını tasfiye etmenin aracı kılınıyor. Gerek market sektöründe gerekse büro işlerinde, algoritmik yönetim baskısı altında saniyelerle denetlenen emekçilerin ulaşılmama hakkı da sistematik olarak gasp ediliyor. Diğer yandan 10 No.lu işkolu, mezuniyet sonrası gençlerin bekleme odası haline geliyor. Genç işsizliği ve ne eğitimde ne istihdamda olan gençler sorunu, 10 No.lu işkolunu bir güvencesizlik tablosuna çeviriyor.

Aynı zamanda kadın istihdamının en yoğun ama en korumasız olduğu işkolunun da 10 No.lu işkolu olduğu görülüyor. Kadınlar, işyerindeki

cinsiyetler arası ücret farkı ile ev içi bakım emeği yükü arasında çifte sömürüye maruz kalıyor. Ayrıca, özellikle perakende ve büro hizmetlerinde şiddet ve taciz, yapısal bir güvencesizlik biçimi olarak varlığını sürdürüyor.

10 No.lu işkolunda asgari ücretleşme tuzağına karşı yaşam ücreti ısrarla savunulmalı; dijital denetim, esnekleşme ve teknolojik işsizliğe karşı koruyucu maddeler toplu iş sözleşmelerinin merkezine yerleştirilmelidir. Kadın emekçiler için kreş hakkı ve şiddete karşı ILO 190 sayılı Sözleşme güvencesi şarttır. İşkolundaki çok boyutlu sömürünün son bulmasının yolu, mevcut parçalı yapıyı kırmaktan; kitlesel ve demokratik sendikal örgütlenmeden geçmektedir.

Bilgine'ye soruldu:

"Başarısızlığın Ekonomisi" Nedir?

Bu terim son yıllarda Türkiye dahil olmak üzere bir çok ülkede ekonomideki kasıtlı yıkımın neden olduğu başarısızlıkları anlatmak için kullanılan bir terim.

"Başarısızlığın ekonomisi", demokratik işleyişi ortadan kaldırmak ve siyasal iktidarın ve kaynakların özel olarak kayırlan sermaye çevrelerine devredilmesini meşrulaştırmak için kasıtlı olarak kötü ekonomik sonuçlar üreten politika ve fikirler sistemidir. Bu, yıkım politikasının yarattığı ekonomik mekanizmadır. (<https://www.taxresearch.org.uk/Blog/2026/02/22/new-glossary-entry-the-economics-of-failure>, 22 Şubat 2026).

Yıkım politikası ise neo-liberalizm için kullanılan bir terimdir ve kamu hizmetlerini işlevsiz veya başarısız göstererek, kesintiye uğratmak, özelleştirmek veya sadece azınlığın erişebileceği piyasa alternatifleriyle değiştirmek için kullanılır. Başarısızlığın ekonomisinin bazı özellikleri vardır:

İlk olarak, başarısızlığın ekonomisi kasıtlı olarak üretilir. Yapay mali kurallar, kemer sıkma bütçelerine olan takıntı ve vergilerle ilgili mitler, kamu hizmetlerinin kaynaklarını kurutmak için kullanılır. Öyle ki sağlık, konut, eğitim, sosyal güvenlik ve altyapıdan daha az kaynakla daha fazlasını yapmaları istenir. Kaçınılmaz olarak zorluklarla karşılaştıklarında, bu zorluklar kamusal hizmetlerin “işe yaramadığının” kanıtı olarak sunulur. Kısaca başarısızlık planlanmıştır.

İkincisi, bu yapay başarısızlık özelleştirme için bir bahane haline gelir. Kamu sistemleri zayıfladığında, özel okullar, özel sağlık hizmetleri, özel emeklilik fonları, özel konut finansmanı veya özel altyapı gibi piyasa temelli alternatifler teşvik edilir. Bu hizmetler genellikle daha pahalıdır daha az hesap verebilir ve genellikle sadece zenginlerin erişimine açıktır. Kamu hizmetleri azalır, sermaye şirketlerinin gelir kaynakları ise artar.

Üçüncüsü, gelir ve servet yoksullardan zenginlere doğru yeniden dağıtılır. Sistem, üretimden çok özel mülkiyeti ödüllendirir. Ev sahipleri kira, tekeller aşırı kâr ve finans kurumları faiz alır. Vergi politikası, emeği değil sermayeyi kayırır. Bu, tesadüf değildir, kasıtlı olarak tasarlanmış bir tür rant-çı kapitalizmdir.

Dördüncüsü, başarısızlığın ekonomisi talebi zayıflatır. Eşitsizlik çoğunluğun harcama gücünü azaltır, bu nedenle büyüme durgunlaşır. Piyasalar zayıf olduğu için yatırımlar düşer. Eğitime, sağlığa ve altyapıya yeterince kaynak ayrılmadığı için verimlilik düşer. Sonuçta ortaya çıkan durgunluk, onu yaratan politikalar değil, kamusal girişimlerin suçu olarak görülür.

Beşincisi, başarısızlığın ekonomisi demokrasiyi zayıflatır. Çünkü ortaya çıkan ekonomik güvensizlik demokratik katılımı engeller. Belli ellerde yoğunlaşmış olan servet siyaseti satın alır. Sermaye siyaseti ve ekonomi politikalarını şekillendirir. Hesap verebilirlik zayıfladıkça vatandaşlar kamu kurumlarına olan güvenlerini kaybederler. Bu tesadüfi değildir: amaç, seçmen ile temsilci arasındaki ilişkiyi boşaltarak ekonomi üzerindeki demokratik kontrolü azaltmaktır.

Altıncı olarak, aşırı sağ için verimli bir zemin yaratılır. Kamu hizmetleri başarısız olduğunda ve yaşam standartları düştüğünde halkın öfkesi artar. Bu öfke, gerçek nedenler gizli kalırken, göçmenler, azınlıklar veya yoksullar gibi günah keçilerine yönlendirilir. Bu nedenle, başarısızlığın ekonomisi nefret siyasetini besler ve otoriterlik ve faşizme giden yolu açar.

Yedinci olarak, geleceğe zarar verir. Çevreye, insana, sosyal, fiziksel ve finansal yaşama yapılan yatırımların yetersizliği, zamanla toplumları daha da fakirleştirir. Aslında altyapının bozulması, eğitim ve sağlık sistemlerinin zayıflaması ve ekolojinin ihmal edilmesi, kasıtlı olarak yapılan kısa vadeli politika tercihlerinin uzun vadeli maliyetleridir.

Son olarak ülke, ulusal tarımı yok etmeye dönük politikaların sonucunda, ucuz, güvenli ve sürdürülebilir gıda temin etmekte zorlanır. Tarımsal ürün ve hammadde konusunda ithalata olan bağımlılık artarken; bu durum cari açığın, enflasyonun, yoksulluğun daha da artmasına hatta açlığın baş göstermesine neden olur.

Özetle, başarısızlığın ekonomisi bir hata değildir. Bu bir sermaye stratejisidir. Varlık nedeni, kamu-yu itibarsızlaştırarak servetin hakim olduğu piyasaların onun yerini almasını sağlamaktır. Bununla doğrudan yüzleşmezsek, yıkım politikası demokrasiyi oyup otoriter alternatiflerin önünü açmaya devam edecektir. Cevap, hesap verebilirliğe dayanan ve ekonomiyi gerçek amacına, yani kâr elde etmeye değil, toplumsal ihtiyaçları adil ve sürdürülebilir bir şekilde karşılamaya geri döndüren, insan ve doğa odaklı demokratik bir kalkınma stratejisidir.

TEZ-KOOP-İŞ SENDİKASI

Türkiye Ticaret, Kooperatif, Eğitim, Büro ve Güzel Sanatlar İşçileri Sendikası